

*Aprobată
prin Decizia Consiliului pentru
Dezvoltare Regională Nord
Nr.3 din 12.02.2016*

*Actualizată prin Decizia Consiliului pentru
Dezvoltare Regională Nord
Nr.3 din 28.02.2018*

STRATEGIA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ NORD 2016-2020

Prezenta Strategie de Dezvoltare Regională Nord a fost elaborată de către Agenția de Dezvoltare Regională Nord, cu suportul Grupului de lucru regional, Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, partenerilor de dezvoltare: GIZ, VARAM, ADR Vest (România), Institutul Germaniei și Europei de Nord (Polonia, or.Szczecin), Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți.

Cuvînt înainte

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord 2016-2020 a fost elaborată ținînd cont de prevederile legislației naționale în vigoare din domeniu, dar și din domenii interconectate procesului de dezvoltare regională.

Un asemenea document are valoare numai dacă beneficiază de contribuția tuturor actorilor locali: instituții ale statului, administrații publice, mediu academic, societate civilă și, în primul rînd, cetățeanul care locuiesc în Regiunea de Dezvoltare Nord.

Dorim să mulțumim pe această cale tuturor celor care s-au implicat în procesul laborios de realizare a SDR Nord – orizont 2020:

- cetățenilor din Regiunea de Dezvoltare Nord, care au participat la dezbateri publice;
- membrilor Consiliului Regional pentru Dezvoltare Nord;
- membrilor Grupului de lucru regional;
- reprezentanților societății civile;
- administrațiilor publice locale din Regiunea de Dezvoltare Nord;
- specialiștilor Agenției de Dezvoltare Regională Nord, care au sprijinit logistic acest proces;
- partenerilor de dezvoltare:
 - *Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ);*
 - *Ministerul Protecției Mediului și Dezvoltării Regionale (VARAM), Letonia;*
 - *Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest, România;*
 - *Institutul Germaniei și Europei de Nord (Polonia, or.Szczecin);*
 - *Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți.*

Ținem să menționăm că Strategia de față, ca oricare alta de acest fel, este un document viu care trebuie analizat și actualizat periodic, periodicitatea fiind stabilită de factorii decizionali implicați în procesele de dezvoltare regională.

Le mulțumesc tuturor celor care au sprijinit demersul de elaborare a acestui document și sperăm ca împreună, către orizontul 2020, să redescoperim cu mîndrie Regiunea de Dezvoltare Nord.

Ion LEUCĂ,
președintele CRD Nord

SUMAR

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) pentru Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN) reprezintă un document de politici pe termen mediu, fiind elaborată în baza prevederilor legislației în vigoare a Republicii Moldova și conform cadrului strategic în domeniul dezvoltării regionale. SDR Nord are rolul de a orienta dezvoltarea regiunii în perioada anilor 2016-2020.

SDR Nord 2016-2020 a fost aprobată de către Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord (CRD Nord) prin decizia nr. 3 din 12.02.2016.

Strategia a fost elaborată respectând principiile generale a documentelor de politici: *consecvența* cu documentele strategice naționale, *participativitatea* actorilor regionali în procesul de elaborare a strategiei, precum și *promovarea și asigurarea transparenței* decizionale, având la bază analiza socio-economică a regiunii, diagnosticul și analiza SWOT, care denotă atât problemele de ordin economic, social, mediu și administrativ cu care se confruntă regiunea, cât și avantajele competitive ce pot stimula atragerea investițiilor în dezvoltarea continuă a regiunii, și anume:

- Poziționarea geografică favorabilă
- Infrastructura de transport dezvoltată
- Potențial mare de resurse naturale
- Industria dezvoltată
- Materii prime pentru industria prelucrătoare
- Forța de muncă calificată și activă
- Infrastructura instituțiilor financiare în dezvoltare dinamică.

Ca urmare a analizei socio-economice, a prevederilor politicii naționale în domeniul dezvoltării regionale reflectate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR), pentru perioada 2016-2020 au fost stabilite următoare obiective strategice:

Obiectivul general: *Cooperare pentru dezvoltare echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Nord*

Obiectivele specifice:

1. Accesul asigurat la servicii și utilități publice calitative.
2. Creștere economică sustenabilă în RDN.
3. Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale.

Implementarea cu succes a politicii regionale și obiectivelor strategice va contribui esențial la ridicarea nivelului de trai al locuitorilor Regiunii de Dezvoltare Nord, prin asigurarea cu servicii și utilități publice de calitate, prin diversificarea activităților economice cu aplicarea noilor tehnologii inovatoare prietenoase mediului înconjurător și valorificarea potențialului turistic regional, prin consolidarea și dezvoltarea guvernanței regionale și locale.

CUPRINS

Acronime	6
INTRODUCERE	7
I. ANALIZA SITUAȚIEI	9
1.1 Contextul politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova	9
1.2 Cadrul legal și instituțional	9
1.3 Progresul înregistrat în implementarea SDR Nord 2010-2015	10
1.4 Dezvoltarea socio-economică a Regiunii de Dezvoltare Nord	11
1.5 Guvernanța regională	30
1.6 Planificare spațială și teritorială	31
II. ANALIZA SWOT	33
2.1 Avantaje competitive și probleme identificate	35
III. OBIECTIVUL GENERAL ȘI OBIECTIVELE SPECIFICE	38
IV. SURSE DE FINANȚARE EXISTENTE	46
V. MECANISME DE IMPLEMENTARE ȘI RISCURI	48
VI. MECANISME DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE	50
VII. PLANUL DE ACȚIUNI	

Anexa 1. Fișele indicatorilor de monitorizare a SDR Nord 2016-2020

Figuri:

Figura 1. Structura întreprinderilor pe clase de mărime, 2014.	14
Figura 2. Evoluția comparativă investițiilor în active materiale pe termen lung, mil. lei, 2009-2014.	15
Figura 3. Evoluția volumului producției fabricate în RDN, 2009-2014	16
Figura 4. Suprafața agricolă pe utilizări	17
Figura 5. Suprafața arabilă pe utilizări	17
Figura 6. Evoluția ratei de creștere a populației pe medii de reședință 2009-2014 raportat la 2008 (%)	20
Figura 7. Structura populației pe grupe de vîrstă în RDN, 2009-2014, %	21
Figura 8. Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei în RDN, 2014	22
Figura 9. Situația de asigurare a localităților în RDN cu Planuri urbanistice generale (PUG)	32

Tabele:

Tabelul 1. Analiza SWOT	33
Tabelul 2. Riscuri în procesul de implementare a SDR Nord	49
Tabelul 3. Principalii indicatori socio-economici al Regiunii de Dezvoltare Nord, 2010-2014	52

Hărți:

Harta 1. Investiții în active materiale pe termen lung în Regiunea de Dezvoltare Nord	54
Harta 2. Valoarea producției fabricate în regiunea de Dezvoltare Nord	55
Harta 3. Populația stabilă în Regiunea de Dezvoltare Nord	56
Harta 4. Evoluția populației totale 2009-2014 în Regiunea de Dezvoltare Nord	57
Harta 5. Sporul natural în Regiunea de dezvoltare Nord	58
Harta 6. Transportul de mărfuri în Regiunea de Dezvoltare Nord.	59
Harta 7. Potențialul complexului Agroindustrial	60
Harta 8. Schema amplasării sectoarelor economice	61
Harta 9. Schema sistemului energetic	62
Harta 10. Schema rețelelor de gaze	63
Harta 11. Zonele de Management al deșeurilor solide în RDN	64
Harta 12. Rețelele de alimentară cu apă. Evacuarea Apelor	65
Harta 13. Căi ferate. Căi de navigare	66
Harta 14. Rețeaua de căi de comunicații rutiere	67
Harta 15. Ariile naturale protejate de stat	68

ACRONIME

ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CIC	Cooperare intercomunitară
DUP	Documentul Unic de Program
FEN	Fondul Ecologic Național
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
IA	Incubator de afaceri
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
IT	Tehnologii informaționale
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MF	Ministerul Finanțelor
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MSPL	Proiectul GIZ Modernizarea Serviciilor Publice Locale
NUTS	Nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică
ONG	Organizație Non-guvernamentală
PI	Parc Industrial
PIB	Produs Intern Brut
POR	Planul Operațional Regional
PRS	Programul Regional Sectorial
PUG	Planuri Urbanistice Generale
RAT	Reforma Administrativ Teritorială
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDCH	Regiunea de Dezvoltare Chișinău
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RDT	Regiunea de Dezvoltare Transnistria
RDUTAG	Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SIDA	Agenția Suedeză de Dezvoltare Internațională
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SP	Sectorul Public
SWOT	Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități și Amenințări
UE	Uniunea Europeană
ZEL	Zona Economică Liberă

INTRODUCERE

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord reprezintă documentul principal de planificare strategică la nivel regional pe termen mediu, pentru asigurarea unei dezvoltări economice și sociale echilibrate, durabile și integrate la nivel regional, realizarea căreia este asumată de către factorii de decizie din Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN), Consiliul Regional pentru Dezvoltare (CRD) Nord și APL de nivelul I și II, cu implicarea altor actori și instituții din regiune: societatea civilă, mediul academic, antreprenori, alte instituții.

SDR Nord a fost realizat în conformitate cu cerințele uniforme de elaborare a documentelor de politici și în baza cerințelor metodologice elaborate de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, reflectate în Manualul operațional al Agențiilor de Dezvoltare Regională, ce vizează atât conținutul Strategiei, cât și cadrul conceptual.

Strategia este corelată cu principalele documente de politici în domeniul dezvoltării regionale:

- *Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova (SND) 2012-2020.*
- *Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2016-2020* – principalul document sectorial de planificare a politicii sub responsabilitatea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.
- *Strategiile sectoriale* din domeniile prioritare ale dezvoltării regionale.

SDR Nord se bazează pe o analiza socio-economică și de mediu a potențialului RDN, studiilor și datelor statistice oficiale prezentate de Biroul Național de Statistică (BNS).

Procesul de elaborare a SDR Nord 2016-2020 a fost inițiat de Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Nord în anul 2013, în cadrul Conferinței internaționale „*Oportunități de dezvoltare socio-economică a RDN până în anul 2020*”, cu participarea a circa 180 reprezentanți ai diferitor instituții regionale, naționale, internaționale, precum și a locuitorilor din RDN. Prin organizarea acestui eveniment, ADR Nord a demonstrat angajamentul său de a accelera și a asigura procesul de dezvoltare socio-economică echilibrată și durabilă a RDN, prin implicarea tuturor actorilor în procesul de luare a deciziilor, în scopul reducerii dezechilibrelor de dezvoltare socio-economică în interiorul regiunii, axându-se pe direcțiile și principiile politicii de coeziune promovate de către UE și care sunt identificate ca fiind prioritare și în cadrul politicii de dezvoltare regională a Republicii Moldova.

Principiul de participare activă a partenerilor locali și regionali a fost urmărit pe parcursul întregului proces de elaborare a SDR Nord 2016-2020. În anul 2014 prin ordinul directorului ADR Nord s-a constituit Comitetul regional de coordonare (CRC) a procesului de planificare strategică regională, în componența căruia au fost incluși președintele Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD) Nord, directorul ADR Nord, 1 reprezentant al MADRM, specialiști în planificare strategică și șefii secțiilor din cadrul ADR Nord, 3 reprezentanți ai mediului academic, câte 1 reprezentant al

ONG și mediul de afacere din RDN. CRC a fost responsabil de organizarea și desfășurarea procesului de elaborare a SDR Nord 2016-2020.

Prin decizia CRD Nord din 12.02.2014 a fost creat Grupul de Lucru Regional (GLR), în componența căruia au fost incluși membri ai CRD Nord, reprezentanți ai APL din RDN, mediul academic, sectorul neguvernamental și mediul de afaceri, precum și membrii CRC al procesului de planificare strategică regională. Cota medie de participare a femeilor în GLR a fost de cca 32%.

Astfel, în perioada anilor 2014-2015 au fost organizate 6 ședințe ale GLR și o consultare publică a proiectului SDR Nord, inclusiv, cu invitarea reprezentanților mass-media și a experților regionali și naționali, pentru a asigura o diseminare uniformă și o înțelegere clară de către toți partenerii a obiectivelor dezvoltării regionale, situației curente la nivel regional și raional, precum și pentru a implica toate părțile interesate în elaborarea documentului strategic.

Succesul implementării politicii regionale va impulsiona și accelera dezvoltarea regiunii, care în final va condiționa îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din RDN, va crea premise pentru atragerea investițiilor și dezvoltarea afacerilor în regiune.

I. ANALIZA SITUAȚIEI

1.1 Contextul politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova

Politica de dezvoltare regională are la bază un ansamblu de măsuri guvernamentale ce au drept scop sprijinirea creșterii economice și îmbunătățirea condițiilor de viață, prin valorificarea eficientă a potențialului social, economic și teritorial la nivel național și regional, bazându-se pe principiile politicii de coeziune a UE, contribuind la diminuarea disparităților intra și inter regionale.

Premisele acestei Strategii tind să realizeze următoarele obiective primordiale:

- Sporirea competitivității economice a regiunilor și, prin urmare, stimularea dezvoltării economice și sociale în regiuni;
- Asigurarea coeziunii sociale a populației și instituțiilor;
- Asigurarea coeziunii teritoriale.

Toate trei elemente primordiale contribuie la reducerea disparităților și decalajelor de dezvoltare, în cadrul regiunilor și între regiuni¹.

Reieșind din angajamentul propus în implementarea politicii de dezvoltare regională la nivel național, va fi asigurată continuitatea paradigmei dezvoltării socio-economice echilibrate și durabile a regiunilor de dezvoltare, presupunând îmbinarea sinergiei de efort a structurilor / instituțiilor de diferit nivel pentru implementarea unor proiecte complexe de dezvoltare intersectorială cu utilizarea elementelor de inovație și eficiență.

Întru realizarea acestui deziderat, SNDR are stabilite obiective specifice:

- Accesul asigurat la servicii și utilități publice calitative;
- Creștere economică sustenabilă în regiuni;
- Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale

1.2 Cadrul legal și instituțional al politicii de dezvoltare regională

Dezvoltarea regională durabilă este un angajament asumat de Guvernul Republicii Moldova pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este confirmat prin *cadrul legal al politicii și dezvoltării regionale*, care este asigurat, în principal, de Legea nr.438-XVI privind dezvoltarea regională, care stabilește obiectivele, cadrul instituțional, competențele și instrumentele specifice pentru realizarea politicii de dezvoltare regională în RM.

Legea privind dezvoltarea regională în RM, definește obiectivele și principiile de bază, cadrul instituțional și instrumentele de planificare a dezvoltării regionale. În conformitate cu legea menționată, principalele obiective ale dezvoltării regionale sunt:

- a) obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul RM;

¹Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016-2020, p.7

- b) reducerea dezechilibrului nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor;
- c) consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;
- d) susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.

În scopul executării Legii nr.438-XVI din 28.12.2006 a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr.127 din 08.02.2008, prin care s-a decis crearea cadrului instituțional:

- Regulamentul Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale;
- Regulamentul Cadru al Agenției de Dezvoltare Regională;
- Regulamentul Cadru al Consiliului Regional pentru Dezvoltare;
- Regulamentul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare Regională.

Printre documentele normative secundare se numără și Manualul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Manualul Operațional al Agenției de Dezvoltare Regională Nord.

1.3 Progresul înregistrat în implementarea SDR Nord 2010-2015²

Realizarea politicii de dezvoltare regională în RDN a presupus un efort conjugat al MADRM, ADR Nord, CRD Nord, APL, ONG și agenților economici regionali, care au beneficiat în toată perioada de implementare a politicii de o serie de proiecte și activități de consolidare a capacităților.

ADR Nord a implementat 30 de proiecte în vederea realizării măsurilor și obiectivelor SDR Nord, majoritatea finalizate, dintre care 26 de proiecte repartizate pe prioritățile SDR Nord și programele conexe, plus 4 proiecte de consolidare a capacităților și promovarea RDN. Dintre proiectele implementate, 21 au fost finanțate prin FNDR, 3 finanțate de către Guvernul Germaniei, 3 finanțate de către Guvernul Republicii Cehia, 1 finanțat de către Guvernul României, 2 finanțate de Guvernul Poloniei și 1 finanțat de către Corpul Păcii SUA în Republica Moldova.

Din resursele FNDR au fost investite cca 250 milioane MDL în perioada 2011-2015, iar indicatorii operaționali și de rezultat existenți fac dovada că FNDR a devenit unul dintre cele mai eficiente fonduri publice în RD Nord.

Majoritatea proiectelor implementate au vizat reabilitarea infrastructurii fizice (drumuri și sisteme AAC) și îmbunătățirea factorilor de mediu (în special, MDS), exprimând necesitățile

²Extras din Raportul de evaluare intermediară SDR Nord 2010-2016, elaborat în cadrul Proiectului "Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova", implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), în numele Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și cu suportul Guvernului României, Agenției Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Uniunii Europene

regionale de investiții în infrastructura fizică. Totodată, ADR Nord împreună cu APL și sectorul privat au reușit să implementeze 6 proiecte specifice obiectivului de eficiență economică, anticipând un model de dezvoltare bazat pe poli de creștere și investind în ZEL și Parcurile Industriale din regiune.

Impactul procesului de dezvoltare regională în raioanele din nordul țării și investițiilor financiare conexe politicii de dezvoltare regională solicită date agregate pe RDN și urmează să fie evaluat în perspectivă de termen mediu și lung.

Singurele date agregate pe RDN, publicate de către Biroul Național de Statistică, confirmă impactul pozitiv al politicii de dezvoltare regională, fie grație contribuției directe a proiectelor realizate, fie ca măsuri externe sau indirecte asupra realizării țințelor impactului. Există o dinamică pozitivă la dotarea locuințelor cu sisteme de apă și canalizare, transportul rutier de mărfuri a crescut până la 10314,5 mii tone în anul 2014, valoarea producției fabricate în RDN este în creștere. Rata de ocupare cunoaște de asemenea o dinamică pozitivă în anii 2011-2014, rata șomajului a scăzut până la 2,4% în anul 2014, în timp ce veniturile și consumul gospodăriilor casnice sunt în creștere.

1.4 Analiza socio-economică a Regiunii de Dezvoltare Nord

1.4.1 Caracteristici generale

RDN a Republicii Moldova este situată în partea de sud-est a Europei, învecinându-se cu România la Vest, cu Ucraina la Nord și Est și, totodată, fiind învecinată cu Regiunea Centru (raioanele Ungheni, Telenești și Șoldănești) la Sud și cu Transnistria la Sud-Est (raionul Camenca).

Suprafața teritoriului este de 10.014 km² (echivalentul a circa 1.001.394 mii ha), reprezentând 29,6% din suprafața totală a țării.

RDN include 1 municipiu (mun. Bălți) și 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca).

Din RDN fac parte 315 administrații publice locale de nivelul I, compuse din 572 localități, inclusiv 20 de orașe. Majoritatea populației (peste 60%) locuiește în localități de până la 5 mii de persoane, 20% – în orașe și sate cu o populație cuprinsă între 5 mii și 20 mii locuitori. Numărul total de localități din regiune constituie aproximativ 33,8% din numărul total pe țară, ponderea orașelor fiind de circa 32%.

Principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial al RDN este ***mun. Bălți***. Alături de mun. Bălți, în RDN sunt identificate încă două orașe ce pot devini poli de creștere economică: ***Edineț și Soroca***. Polii identificați dispun de un potențial semnificativ de influență la nivelul RDN și ar contribui la atenuarea tendințelor de dezechilibrare a dezvoltării în cadrul regiunii.

În prezent RDN participă la dezvoltarea cooperării în formatul a 3 euroregiuni: Euroregiunea „Siret–Prut-Nistru”, Euroregiunea „Prutul de Sus” și Euroregiunea „Nistru”, ce constituie un pas important în dezvoltarea relațiilor de schimb a regiunii cu țările participante.

Relieful regiunii, în mare parte, reprezintă o câmpie deluroasă, puternic dezmembrată de văi, cu o înclinație generală din nord-vest spre sud-est.

Din punct de vedere peisagistic RDN face parte din Zona de Silvostepă, în cadrul căreia se deosebesc trei regiuni fizico-geografice: A. Regiunea Podișurilor și Câmpiilor de Silvostepă a Moldovei de Nord; B. Regiunea Câmpiilor și Dealurilor de Stepă a Moldovei de Nord; D. Regiunea Podișului Codrilor.

Clima în RDN este de tip continental, cu veri călduroase și secetoase și cu ierni reci. Valorile medii lunare și cele medii anuale ale temperaturii aerului diferă în funcție de latitudinea geografică. Temperatura medie anuală constituie 8,2⁰C. Media lunii celei mai reci (ianuarie) este în jur de -4,3⁰ C, iar media lunii celei mai calde (iulie) atinge valoare de 19,6⁰ C.

Rețeaua hidrologică. Regiunea este traversată de cursuri de apă aparținând bazinelor hidrografice ale râurilor Nistru și Prut. Tot aici își are începutul râul Răut, cel mai mare râu intern al Moldovei, cu o lungime de aproape 300 km. Pe cursul râului Prut (Costești-Stînca) se află cel mai mare lac de acumulare din regiune.

Flora și fauna. Din punct de vedere biogeografic, flora și fauna regiunii este specifică zonei de câmpie și anume silvostepa cu o gamă variată de plante și animale.

Aproximativ 70% din suprafața teritoriului este ocupată de terenurile arabile. Terenurile acoperite de păduri ocupă o suprafață mult mai restrânsă, constituind 8,8% din suprafața totală a teritoriului.

Resursele solului. Resursa naturală principală a RDN sunt solurile cu bonitate înaltă, care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Bonitatea medie a solurilor este de 72 puncte (din 100 posibile). Cea mai înaltă bonitate (74 puncte) o au solurile din raioanele Edineț, Briceni, Ocnița. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură.

1.4.2 Economie

Structura economică sectorială. Economia RDN se bazează în principal pe sectorul terțiar (cu pondere mare a comerțului), pe industrie (în special industria prelucrătoare) și pe sectorul agricol. Turismul rămâne a fi deocamdată un sector mai puțin valorificat.

În anul 2014 în RDN au fost înregistrate 6.368 de întreprinderi, reprezentând circa 12% din totalul înregistrat la nivelul național. Pe ansamblul anilor 2009-2014 numărul întreprinderilor în regiune a crescut cu 876 unități (16%), înregistrând unul dintre cele mai scăzute sporuri în profilul regional.

În ceea ce privește specializarea activităților întreprinderilor acestea sunt orientate pe 4 sectoare ale economiei regionale.

Comerțul rămâne principalul sector economic, având o pondere de 41% din numărul total de întreprinderi, respectiv în anul 2014 un număr de 2616 de întreprinderi și-au desfășurat activitatea în Comerțul cu ridicata și cu amănuntul. O pondere semnificativă în structura de ansamblu a întreprinderilor o deține sectorul *Agricultura*, atingând un procent de 14%. În dinamică numărul întreprinderilor agricole prezintă o evoluție ascendentă, crescând de la 741 unități în anul 2009 la 915 unități în anul 2014. *Industria prelucrătoare* este al treilea domeniu de activitate reprezentativ pentru întreprinderi, deținând o pondere de 10% din numărul total de întreprinderi. Totodată, acest sector a avut un regres în perioada 2009-2014, înregistrând o pierdere de 17 unități în ceea ce privește numărul de întreprinderi.

Un sector tot mai semnificativ îl reprezintă *Tranzacțiile imobiliare*, care în anul 2014 a atins ponderea de 9,5% și fiind în creștere în ceea ce privește numărul de firme cu 185 de unități (de la 421 în 2009 până la 606 în 2014). În celelalte sectoare economice, ponderea medie a numărului de întreprinderi înregistrează valori sub 6%.

Întreprinderile regionale contribuie cu circa 12% la volumul total al venitului din vânzări din economia națională. La nivelul anului 2014 valoarea venitului din vânzări, realizată de întreprinderile regionale, a fost de 31.209,5 milioane lei. În ceea ce privește tendința de evoluție, după șase ani consecutivi, volumul venitului din vânzări a înregistrat o creștere cu 77,7% în anul 2014 față de anul 2009.

Cel mai mare venit din vânzări se realizează în sectorul *Comerț cu amănuntul și ridicata* care reprezintă 36% din valoarea totală a venitului generat. În *Industria prelucrătoare* se regăsește un procent de 25% din venitul din vânzări a întreprinderilor. Întreprinderile din *Agricultură* ocupă locul al treilea după pondere din valoarea totală, realizând 14% din venit din vânzări. Întreprinderile cu activitate în sectorul *Energie electrică, termică, gaze și apă* realizează 9,6% din volumul total al venitului din vânzări, fiind cea de-a patra valoare.

Sectoarele care concentrează cea mai mare parte a salariaților se prezintă în următoarea ordine: industrie prelucrătoare (22,5%), agricultură (20,2%), comerț (17,7%), sănătate și asistența socială (13,8%). În celelalte sectoare economice ponderea medie a numărului de salariați nu depășește 6%.

Competitivitatea regională este apreciată și prin indicatorul productivitatea muncii. Conform datelor statistice din 2014, RDN este printre cele mai puțin performante regiuni din punct de vedere al productivității muncii în țară. Valoarea medie a productivității muncii, calculată prin venit din vânzări, a atins nivelul de 357,47 mii lei/ salariat, plasându-se pe locul 3 în țară după mun. Chișinău (614,00 mii lei/ salariat) și Regiunea Centru (367,59 mii lei/salariat). Nivelul indicatorului dat atinge

numai 70% din nivelul național. Totodată, RDN, înregistrează o creștere semnificativă a productivității muncii în perioada 2009-2014 (de 2 ori), superioară creșterii naționale.

Analiza sectorială a productivității muncii indică cea mai mare valoare în sectorul *Comerț* (726,25 mii lei/angajat), peste media totală regională, explicabilă prin specificul acestei activități, care rulează venituri din vânzări mari cu un număr mai mic de personal.

Întreprinderile din *Industrie* se remarcă cu un nivel de 432,06 mii lei/angajat, peste valoarea medie totală, ceea ce demonstrează un grad satisfăcător de tehnologizare a întreprinderilor din sectorul productiv, mai ales în sectorul Energie electrică și termică, gaze și apă (aici productivitatea muncii a atins în anul 2014 nivelul de 562,24 mii lei/angajat).

În *Agricultură* și în *Servicii* se constată cele mai scăzute nivele a productivității muncii, situate sub valoarea medie (respectiv 247,01 mii lei/angajat și 142,77 mii lei/angajat), venitul din vânzări realizat fiind redus în raport cu numărul mediu de angajați.

Structura întreprinderilor pe clase de mărime. Din numărul total de întreprinderi, înregistrate în regiune, circa 98% sunt IMM-uri. Microîntreprinderile continuă să reprezinte majoritatea întreprinderilor, păstrându-și cea mai mare pondere (70,4%), fiind urmate de întreprinderile mici (23,0%) și cele mijlocii (4,1%), și doar 2,5% din total se situează în categoria întreprinderilor mari.

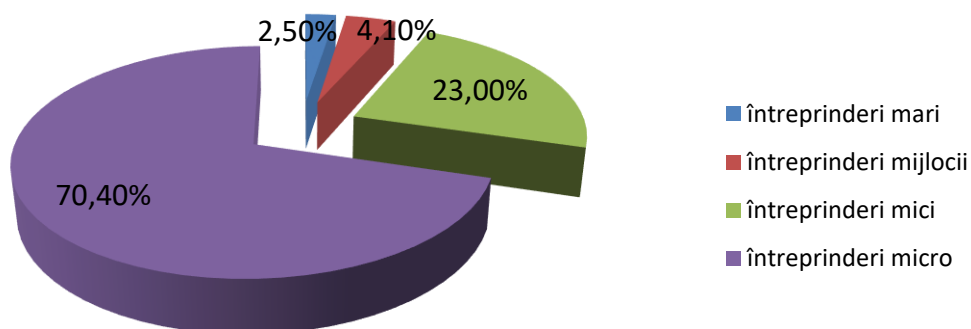

Figura 1. Structura întreprinderilor pe clase de mărime, 2014

În RDN, IMM-urile din sectoarele economice sunt principalul furnizor de locuri de muncă angajând peste 57% din numărul total de salariați. Modul de distribuție a numărului de salariați pe clase de IMM-uri arată o contribuție neuniformă la crearea locurilor de muncă a celor trei clase de mărime. Cel mai mare număr de angajați este înregistrat la întreprinderile mici (42,0%), fiind urmat de cele mijlocii (34,0%) și micro (24,0%).

Investiții. Majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei țării, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. RDN în anul 2014 i-au revenit 15% din totalul de investiții pe țară. Un impediment semnificativ pentru dezvoltarea regională și atragerea de investiții în diferite domenii de activitate a regiunii este starea deteriorată a infrastructurii.

O altă problemă cu care se confruntă regiunea este participarea slabă al autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale în diferite sectoare ale regiunii.

Totodată, dinamica investițiilor în regiune înregistrează o traiectorie ascendentă în perioada 2009-2014. Astfel, volumul investițiilor în active materiale pe termen lung realizate în RDN în anul 2014 a constituit 3044,8 mil.lei, în creștere cu 7,7% față de anul 2013 și cu 56,3% mai mult față de anul 2009.

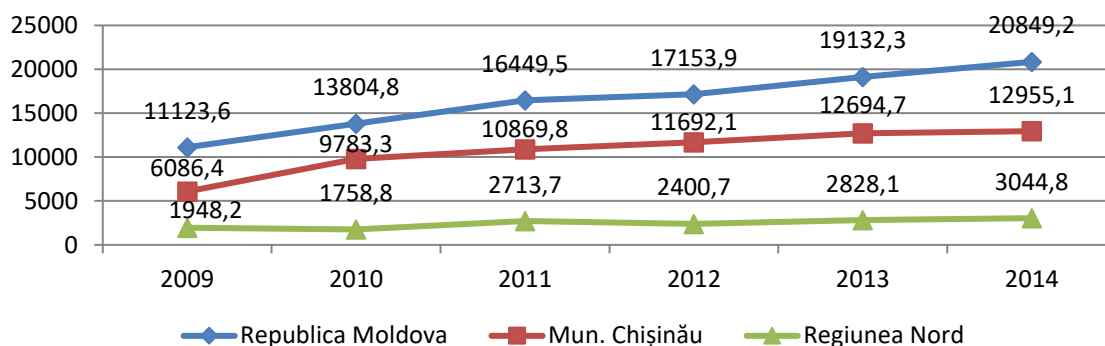

Figura 2. Evoluția comparativă a investițiilor în active materiale pe termen lung, mil. lei, 2009-2014

Pentru asigurarea necesităților investiționale în anul 2014 din contul surselor bugetare au fost utilizate 528,3 mil. lei sau 17,3% din totalul de investiții, fiind în creștere de 2,5 ori față de 2009. Restul investițiilor (82,7%) au fost accesate din alte surse (mijloace proprii ale agenților economici și populației, surse din străinătate, alte surse).

În plan teritorial, mun. Bălți a beneficiat de cel mai mare flux de investiții, atingând în anul 2014 valoarea de 790,0 mil.lei (26%). Valori semnificative se înregistrează de asemenea în r-le Drochia (12,77%), Soroca (9,22%), Sîngerei (9,02%), Florești (8,95%).

Mai puțin atractive raioane pentru investiții în regiune sunt r-le Ocnița și Glodeni, unde volumul investițiilor atinge respectiv 3,44% și 3,27% din nivelul regional (vezi Harta 1).

RDN este cunoscută investitorilor străini și prin prezența companiilor cu capital străin precum: materiale de construcție (Knauf), sectorul alimentar (Sudzucker, Metro, Fourchette), construcția de mașini (Dräxlmaier), etc.

Industria. RDN dispune de un potențial industrial bine dezvoltat, fapt datorat activității unui număr mare de întreprinderi industriale amplasate pe întreg teritoriul regiunii.

În Regiune sunt reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cele mai productive fiind:

- industria alimentară și a băuturilor;
- industria ușoară;
- industria constructoare de mașini;
- industria electronică;
- fabricarea materialelor de construcție.

Marea majoritate a întreprinderilor industriale sunt antrenate în industria prelucrătoare (88%), tot aici activează și cel mai mare număr de salariați (76%).

Valoarea producției fabricate în industrie (în prețuri curente) în anul 2014 a constituit 8.941,7 milioane lei, contribuind cu circa 20 la sută la formarea producției total fabricate pe țară. Față de anul 2009 acest indicator a înregistrat o creștere cu 81,6%.

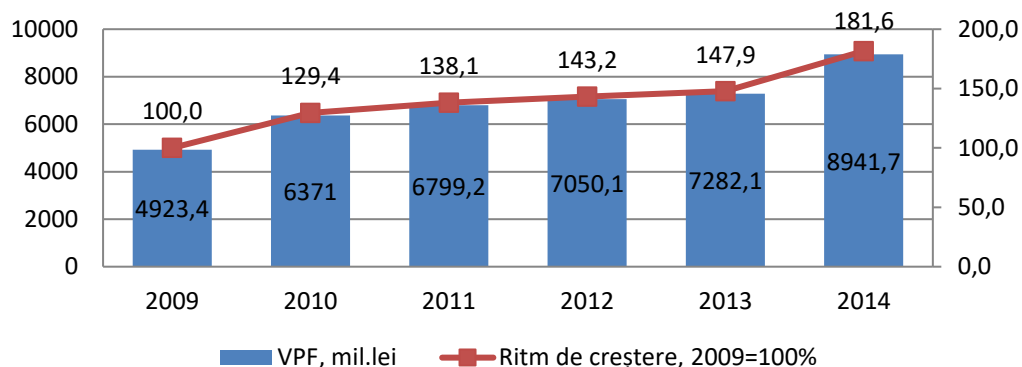

Figura 3. Evoluția volumului producției fabricate în RDN, 2009-2014

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți, acesta contribuind cu 47% la producția fabricată în regiune. Un aport semnificativ la fabricarea producției industriale îl au r-le Drochia (15,53%), Soroca (10,68%), Edineț (8,16%), Florești (5,88%).

În celelalte raioane se înregistrează valori mai reduse ale producției fabricate, ponderea lor stabilindu-se în limitele 0,92-2,7%. Cel mai slab dezvoltat industrial este r-ul Glodeni, ponderea căruia în valoarea totală a producției industriale fabricate în regiune nu depășește 1% (vezi Harta 2).

Din punct de vedere al *producției industriale* RDN contribuie în plan național cu (la nivelul anului 2014):

- 45% la extragerea de pietriș, prundiș, bolovani și silex (Soroca, Briceni, Edineț, Drochia);
- 21% la extragerea de nisip (Soroca, Ocnița);
- 41% la producerea conservelor de legume (Soroca, Briceni, Edineț);
- 66% la producerea produselor lactate (Bălți, Florești, Rîșcani, Soroca);
- 60% la producerea crupelor (Bălți);
- 58% la producerea nutrețurilor pentru hrana animalelor (Florești).

Este de menționat că în perioada anilor 2009-2014 scade aportul regiunii în plan național privind fabricarea mai multor tipuri de produse alimentare, fapt explicat prin diversificarea economică care se produce și în alte regiuni ale țării, ce slăbește avantajele competitive ale regiunii.

Agricultura. Agricultura reprezintă un sector important în economia regiunii. Suprafața agricolă utilizată constituie 95% din suprafața totală a exploatațiilor agricole din regiune (751,1mii ha) și circa 40% - la nivel de țară, fapt ce relevă potențialul deosebit de creștere a volumului producției agricole.

Datorită condițiilor climatice favorabile RDN are un potențial agricol semnificativ reflectat, în special, de producția și randamentele la culturile vegetale, principalele produse agricole vegetale cultivate fiind: cerealele, sfecla de zahăr, floarea soarelui, cartoful, legumele, fructele.

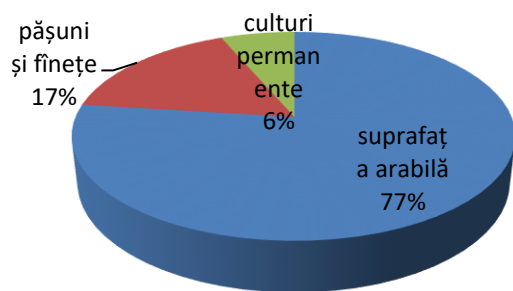

Figura 4. Suprafața agricolă pe utilizări

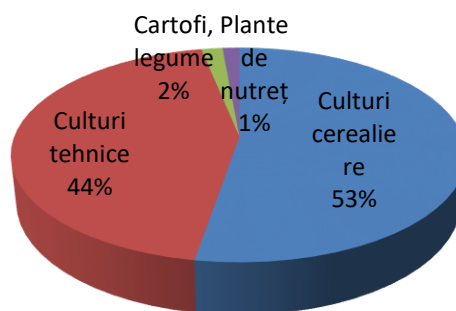

Figura 5. Suprafața arabilă pe utilizări

Din punct de vedere al *producției agricole* RDN contribuie în plan național cu (la nivelul anului 2014):

- 98% la producția națională de sfeclă de zahăr;
- 91% la producția națională de cartofi;
- 46% la producția națională de floarea soarelui;
- 45% la producția națională de culturi cerealiere.

Volume semnificative a culturilor nominalizate înregistrează raioanele Drochia, Florești, Dondușeni, Briceni.

Datorită solurilor fertile și climei favorabile Regiunea Nord are avantaje semnificative și în cultivarea fructelor și legumelor, contribuind cu:

- 66% din producția globală de fructe și pomușoare la nivel național, principalii cultivatori fiind raioanele Soroca, Briceni, Ocnița, Dondușeni, Edineț.
- 64% de legume de câmp la nivel național, cele mai mari aporturi fiind aduse de raioanele Briceni, Soroca, Ocnița și Edineț.

Sectorul zootehnic în regiune este mai puțin dezvoltat și este reprezentat prin activitatea de creștere a bovinelor, porcinelor, ovinelor și caprinelor. În anul 2014 față de anul 2009 efectivele de bovine, ovine și caprine au scăzut respectiv cu aproximativ 17% și 10%, iar efectivul de porcine a crescut cu circa 13%. Cu toate acestea, creșterea ovinelor și caprinelor se menține printre cele mai importante activități.

Turism. Potențialul turistic al RDN este foarte bogat și variat. Resursele turistice ale regiunii sunt divizate în resurse turistice de origine naturală și antropică, ambele tipuri de resurse fiind impresionante din punct de vedere cantitativ, structural și atractiv.

Regiunea dispune de asemenea de o structură de primire turistică diversificată: hoteluri, pensiuni turistice, pensiuni agroturistice, structuri de întremare, tabere de vacanță, vile turistice.

În anul 2014 RDN deținea o capacitate de cazare de 5019 de locuri-pat, plasându-se pe locul 3 în plan național, după mun. Chișinău și RDC, ce reprezintă 18% din totalul capacității de cazare.

Cea mai mare pondere din capacitatea de cazare este deținută de hoteluri (49%) și tabere de vacanță pentru copii (40,6%). Un important potențial îl dețin pensiunile turistice (6,8%).

Orașele ce au capacitatea cea mai mare de cazare a turiștilor în RDN sunt Bălți, Soroca și Edineț.

RDN dispune de un patrimoniu turistic de excepție. Totodată, sectorul dat rămâne a fi puțin valorificat. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unor trasee turistice naționale și internaționale, promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar permite de atras numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la sporirea avantajelor competitive ale regiunii.

Servicii și comerț. Sectorul serviciilor în regiune este în continuă creștere și este reprezentat în principal de un număr mare de companii din sectorul comerțului angro și cu amănuntul și servicii cu plată prestate populației. Specifice pentru RDN sunt serviciile prestate în domeniile reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de transport, tâmplării, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole, hoteluri și restaurante, etc. În regiune este dezvoltată rețeaua de instituții financiare, reprezentată de bănci comerciale, organizații de micro finanțare și asociații de economie și împrumut. În cadrul infrastructurii de suport a business-ului în regiune activează asociații de business și centre de training și consultanță.

În numărul total de întreprinderi din sfera serviciilor ponderea cea mai mare o dețin companiile din sectorul *Comerț cu amănuntul și ridicata* (60%), aici fiind angajat cel mai mare procent de salariați (40%). Tot acest sector contribuie cu cea mai mare cotă la formarea venitului din vânzări din sectorul Servicii (76%).

Inovație, Cercetare și Dezvoltare. În prezent, la nivelul RDN există o instituție de învățământ superior, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, care este acreditată în calitate de organizație din sfera științei și inovării cu toate drepturile aferente pentru a realiza activități de cercetare, inovare și transfer tehnologic la următoarele profiluri de cercetare: fizica și tehnologia mediilor materiale; teleologia curriculumului educațional; filologia modernă în contextul dialogului culturilor; fenomene lingvistice și literare în/din perspectivă diacronică și sincronică; dimensiunea socio-juridică a integrării europene a Republicii Moldova.

La nivel regional mai există un Institut de Cercetări pentru Culturile de Câmp ”Selecția” care are ca domeniu de activitate selectarea, producerea semințelor ameliorate și tehnologii de cultivare a cerealelor, culturilor furajere, sfeclei de zahăr și floarea soarelui. În cadrul Institutului de Cercetări ”Selecția” există un Incubator de Inovare „Antreprenorul Inovativ” specializat în valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă, biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară.

Zonele Economice Libere. Parcurile Industriale. RDN este caracterizată de o infrastructură de afaceri relativ bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară activităților de producție, asigurând astfel creșterea nivelului de dezvoltare a regiunilor unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației, soluționarea problemelor prioritare de ordin economic și social.

În prezent la nivelul RDN există trei Zone Economice Libere (ZEL „Bălți”, ZEL „Otaci-Business”, Aeroportul Internațional Liber Mărculești) și patru zone cu statut de Parc Industrial, (PI ”Răut” din mun. Bălți, PI din cadrul Zonei economice Libere ”Bălți”, PI Edineț și PI de pe teritoriul S.A. „Uzina de mașini de salubritate Fălești), în care se desfășoară activități economice cu specific de producție industrială, prestare de servicii, etc.

Totuși, trebuie de menționat, că multe din zonele și întreprinderile industriale din regiune nu sunt utilizate. Este necesară adoptarea unui program regional de regenerare a zonelor industriale și crearea în locul acestora a unei rețele de parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura comună, energetică, de transport și telecomunicații necesară pentru desfășurarea activităților industriale. Astfel de parcuri pot fi create practic în fiecare raion din regiune.

Concluzii (1.4.1 / 1.4.2)

Economia RDN se bazează în principal pe sectorul terțiar: comerțul (cu ponderea cea mai mare), industria (în special industria prelucrătoare) și pe sectorul agricol.

Municipiul Bălți este principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial al regiunii. Totodată asistăm la creșterea potențialului semnificativ de influență la nivelul regiunii a orașelor Edineț și Soroca. Acest potențial ar putea fi consolidat prin obținerea statutului de Municipiu pentru localitățile respective. Odată cu extinderea polilor economici se vor dezvolta și zonele cu indicatori economici mai slabi, ceea ce va duce la diminuarea disparității intra regionale.

RDN dispune de un potențial industrial bine dezvoltat, fapt datorat activității unui număr mare de întreprinderi industriale amplasate pe întreg teritoriul regiunii. Marea majoritate a întreprinderilor industriale sunt antrenate în industria prelucrătoare, tot aici activează și cel mai mare număr de salariați. Un rol important în dezvoltarea economiei RDN revine IMM-urilor. Din numărul total de întreprinderi, înregistrate în regiune, circa 98% sunt IMM-uri, ele fiind și principalul furnizor de locuri de muncă. De aici, facilitarea dezvoltării de IMM-uri ar putea fi identificată ca o soluție pentru revitalizarea economică a zonelor defavorizate și a mediului rural.

Zonele industriale pot fi regenerate printr-un program regional de crearea a unei rețele de parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura comună, energetică, de transport și telecomunicații necesară pentru desfășurarea unor activități industriale. Astfel de parcuri pot fi create practic în fiecare raion din regiune. Pentru aceasta este nevoie în primul rând de atragerea investițiilor. De menționat că dinamica acestora înregistrează o traiectorie ascendentă în regiune. Cu toate acestea,

În anul 2014 RDN i-au revenit doar 15% din totalul de investiții pe țară. Un impediment semnificativ pentru dezvoltarea regională și atragerea de investiții este participarea slabă al autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale în diferite sectoare ale regiunii.

Agricultura reprezintă un sector important în economia regiunii. Potențialul agricol semnificativ permite ca RDN să se plaseze drept lider incontestabil pe plan național privind producția de sfeclă de zahăr și cartofi. De asemenea, RDN furnizează mai mult de jumătate din producția globală de fructe, pomușoare și legume de câmp la nivel național. Pentru a dezvolta în continuare sectorul agricol este necesar ca fermierii să fie sprijiniți în reînnoirea bazei tehnico-materiale și încurajați să folosească tehnologii inovatoare în prelucrarea culturilor.

RDN dispune de un patrimoniu turistic substanțial. Totodată, sectorul dat rămâne a fi puțin valorificat. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unor trasee turistice naționale și internaționale, promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar atrage numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la sporirea avantajelor competitive a regiunii.

1.4.3 Societate, capital uman

Demografia. La 1 ianuarie 2014 populația stabilă în RDN a fost de 994.844 locuitori, reprezentând 28% din populația totală a țării. Cel mai mare număr de populație în regiune, circa 15% (149.784 locuitori), se concentrează în mun. Bălți și circa 10% (100.106 locuitori) în r-ul Soroca. În același timp în raionul Dondușeni locuiesc doar 4,4% (43.703 locuitori) din numărul total al populației regiunii. Distribuția populației în profilul raional este în mare măsură determinată de nivelul de dezvoltare a acestora (vezi Harta 3).

În perioada anilor 2009-2014 regiunea marchează un trend descendent al populației, înregistrând o scădere cu 18,9 mii persoane, cea mai mare în profil regional.

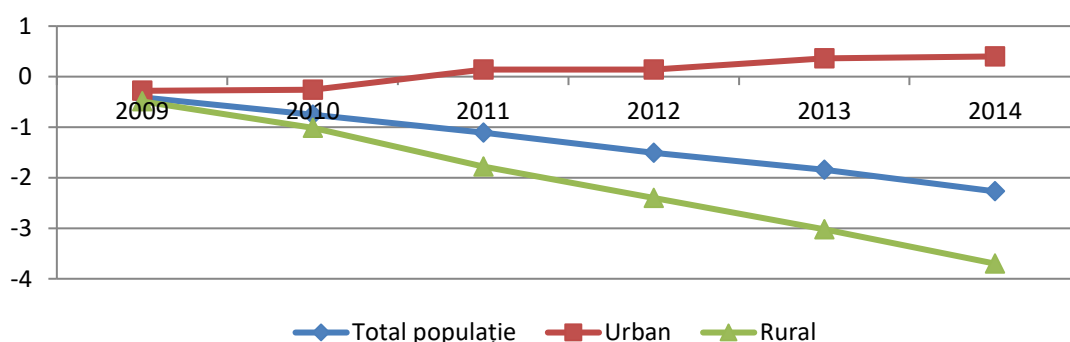

Figura 6. Evoluția ratei de creștere a populației pe medii de reședință 2009-2014 raportat la 2008 (%)

Pe medii de reședință descreșterea este mai mare în mediul rural, ca urmare a migrației interne și externe. În mediul urban are loc o ușoară creștere pe ansamblul anilor 2009-2014, datorită migrației

intra-regionale dinspre sectorul rural spre cel urban. Separat, pe raioane, evoluția populației este prezentată în anexă (Harta 4).

Din punct de vedere al distribuției pe cele două medii de reședință la nivelul RDN în anul 2014 se constată o diferență mare între populația urbană (35,88%) și populația rurală (64,12%), fapt explicat prin gradul scăzut de urbanizare în regiune.

În ceea ce privește structura populației pe sexe se constată că ponderea populației masculine este mai scăzută decât ponderea populației feminine, situație similară pentru toate raioanele regiunii. Prin urmare, populația masculină constituie 47,68% față de populația feminină, care reprezintă 52,32%.

Mișcarea naturală a populației se caracterizează printr-o natalitate în continuă scădere și o mortalitate foarte ridicată, determinând un spor natural negativ (-2,3‰). La nivel de raioane, sporul natural este prezentat în anexă (Harta 5).

Ponderea populației plecate peste hotare din totalul populației în regiune constituie 10,2%. Motivul economic este principala cauză a emigrării populației. Majoritatea emigranților (54%) se regăsesc în rândul persoanelor tinere în vârstă de 15-34 ani.

Mișcarea migratorie internă în regiune este definită de un sold negativ. Numai în mun. Bălți se constată un sold pozitiv al migrației interne, datorită atracției pe care o exercită municipiul, fiind considerat pivotul economic pentru regiune.

Situația demografică în regiune continuă să fie critică. Rata în scădere a natalității și a fertilității, nivelul înalt al mortalității, emigrarea populației în vârstă de muncă determină o reducere continuă a numărului populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vârste a populației, ceea ce conduce la o îmbătrânire demografică accentuată.

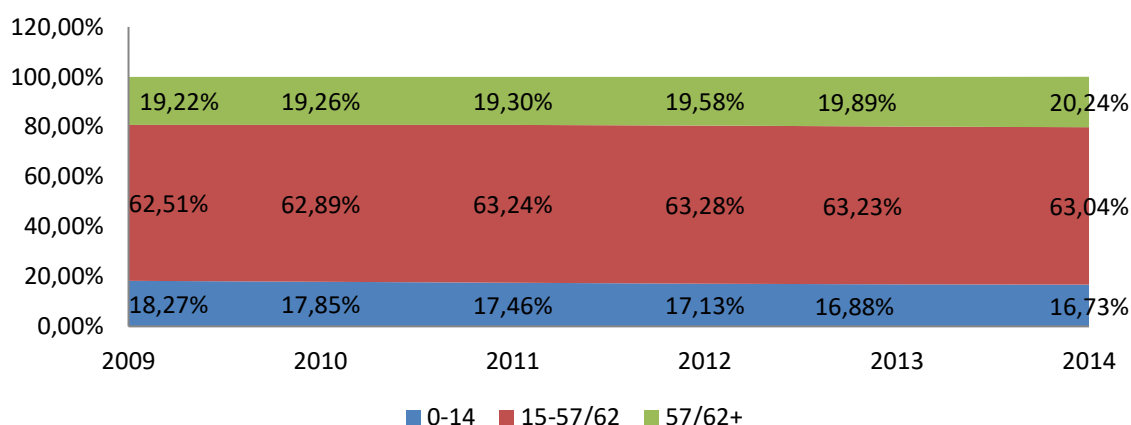

Figura 7. Structura populației pe grupe de vârstă în RDN, 2009-2014, %

Este de remarcat că RDN are procentul cel mai redus de populație în vârstă de muncă (63,04%), având cel mai mare procent de vârstnici la nivel național (20,24%). Localitățile cu cel mai

înalt nivel de îmbătrânire (ponderea pensionarilor în totalul populației depășește 20%) sunt Dondușeni, Drochia, Edineț, Briceni, Râșcani și Ocnița.

Piața muncii. Pe parcursul anului 2014 RDN a atestat o anumită dinamică pozitivă, dar modestă, a principalilor indicatori de pe piața muncii. Se observă o stabilizare a ratei de activitate în jurul nivelului de 40,8% și a ratei de ocupare în jurul nivelului de 39,9%. În pofida înregistrării unor progrese, indicatorii pieței muncii rămân a fi în continuare foarte scăzuți.

S-a menținut tendința de diminuare a ratei șomajului în perioada anilor 2009-2014. Totuși, șomajul în rândul tinerilor înregistrează valori ridicate, de circa 3 ori mai mare decât rata șomajului pe regiune.

Din distribuția populației ocupate pe grupe de vârstă, ponderea cea mai mare (26%) o dețin persoanele cu vârsta cuprinsă între 45-54 ani, urmate de persoanele cu vârsta de 35-44 ani (24%).

În ceea ce privește împărțirea populației ocupate după activitățile din economia regională rezultă, că cea mai mare parte a populației este ocupată în agricultură, servicii, industrie.

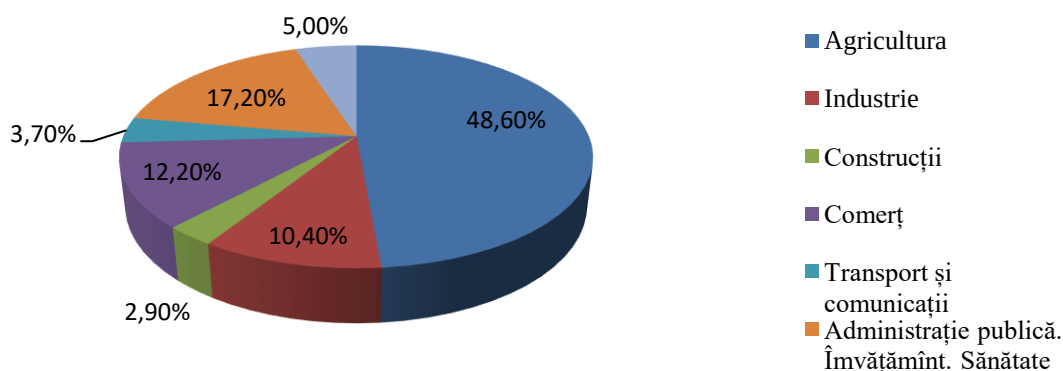

Figura 8. Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei în RDN, 2014

Activitatea economică a populației RDN în ramura agricultură prezintă o pondere semnificativ mare (48,6%) față de nivelul național (30%). Acest aspect reprezintă un punct slab important, deoarece în populația ocupată în acest domeniu figurează în special lucrători pe cont propriu, lucrători familiali, cei care produc bunuri agricole destinate consumului propriu sau vânzării, și mai puțin salariați.

Procentul populației ocupate în servicii constituie 33% – cele mai multe persoane activând în administrația publică, învățământ și sănătate (17,2%) și în comerț (12,2%).

În industrie procentul înregistrat este de 10,4%, cea mai mare parte a persoanelor activând în industria prelucrătoare.

Venitul și bunăstarea populației. La nivelul RDN veniturile medii disponibile pe o persoană în anul 2014 au constituit 1697,0 lei lunar, situându-se sub media pe țară (1767,5 lei).

Principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată (30,42%), fiind urmată de alte venituri 28,46% (din care remitențele contribuie la formarea veniturilor cu 23,38%).

Veniturile din prestațiile sociale au o pondere de 23,42%, pensiile constituind 21,03%. Activitatea agricolă la fel este una din sursele de venit pentru o bună parte a populației, însă veniturile generate din aceste activități nu sunt semnificative, fapt ce diminuează rolul acestora în formarea veniturilor gospodăriilor.

Cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană în RDN au fost de 1682,4 lei, situându-se sub media pe țară (1816,7 lei).

Principalele destinații ale cheltuielilor efectuate de gospodării sunt orientate pentru acoperirea necesarului de consum alimentar (43,41%) după care urmează cheltuielile pentru întreținerea locuinței (19,28%), îmbrăcăminte, încălțăminte (12,23%). Celelalte cheltuieli au avut drept destinație îngrijirea medicală și sănătatea (6,90%), dotarea locuinței (3,89%).

Și actualul sistem de pensionare din Republica Moldova nu asigură un nivel minim de existență pentru majoritatea pensionarilor. Deși mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vârstă în anul 2014 a fost în creștere cu 37,3% față de anul 2009, aceasta nu acoperă nici cheltuielile pentru strictul necesar, 25,3% din pensionarii pentru limita de vârstă fiind angajați în câmpul muncii. Este de remarcat, că ponderea acestora în perioada 2009-2014 s-a mărit cu 7,4 puncte procentuale.

Educația. Infrastructura educațională în regiune este reprezentată de instituții de învățământ de toate formele: preșcolar, primar și gimnazial, liceal, profesional, superior. Numărul unităților de educație din regiune deține 32,67 % din numărul total de instituții de învățământ existent la nivel național. În anul de studii 2014/2015 în RDN funcționau 961 instituții de învățământ, inclusiv 477 – preșcolare, 446 – primare și secundar generale, 21 – secundar profesionale, 15 – colegii și 2 – instituții de învățământ superior. Comparativ cu anul de studii 2009/2010 s-a redus numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general, a instituțiilor de învățământ secundar profesional și a instituțiilor de învățământ superior. O creștere au înregistrat doar instituțiile de învățământ preșcolar. Numărul colegiilor a rămas la nivelul anului 2009/2010.

Nivelul de participare la procesul de educație este determinat de situația demografică din țară. În prezent RDN deține 23% din totalul populației școlare la nivel național.

În anul de învățământ 2014/2015 au fost înregistrate 144460 de persoane în toate nivelurile de educație, cu 22690 persoane mai puțin față de anul 2009/2010, inclusiv:

- cea mai mare pondere de elevi este în învățământul primar și secundar general – 61,7%;
- ponderea învățământului preșcolar este de 25,5%;
- ponderea învățământului secundar profesional și mediu de specialitate este semnificativ mai mică – 8,8%;
- învățământul superior înregistrează cea mai mică pondere – 4,0%.

Sănătate. În RDN serviciile de sănătate publică sunt prestate în cadrul instituțiilor medico-sanitare, care activează în 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II din regiune (11 raioane și

municipiul Bălți). RDN se situează pe locul doi în ceea ce privește numărul de unități medicale, deținând 14% din totalul unităților medicale la nivel național.

La nivelul anului 2014 în Regiune funcționau 12 spitale, 215 de instituții de asistență medicală primară și specializată, dintre care 113 instituții private de asistență medicală. În profil teritorial, cele mai multe unități medicale sunt concentrate în mun. Bălți (22%).

Pe parcursul ultimilor 6 ani numărul medicilor din sistemul regional de sănătate reflectă o ușoară traiectorie descendentă, înregistrând 1894 de medici în anul 2014 față de 2063 medici în anul 2009 (cu 169 mai puțin). În medie la 10 mii locuitori revin circa 19 medici.

Asigurarea cu personal medical mediu relevă aceeași tendință pe parcursul anilor 2009-2014. În medie, 10 mii locuitori sunt deserviți de 57,2 personal medical (cu 2,4 persoane mai puțin față de anul 2009).

În ceea ce privește numărul de paturi în spitale, RDN în anul 2013 se situa printre primele regiuni din țară cu 18,5% din totalul național. În perioada 2009-2013 a avut loc o evoluție descrescătoare a numărului de paturi în spital de la 4109 locuri în 2009 ajungând la 3841 locuri în 2013. Numărul de paturi la 10 mii locuitori în anul 2013 a constituit 38,6 paturi, în scădere cu 2,1 unități față de anul 2009.

Concluzii (1.4.3)

Regiunea marchează un trend descendent al populației, cea mai mare în profil regional. În linii mari mediul rural este afectat cel mai mult de descreștere, în timp ce în mediul urban are loc o ușoară creștere, inclusiv datorită migrației intra-regionale dinspre rural spre urban. Cel mai mare număr de populație în regiune, circa 15% , se concentrează în mun. Bălți și 10% în raionul Soroca. În același timp în r-l Dondușeni locuiesc doar 4,4% din numărul total al populației regiunii.

În afară de mun. Bălți și cele 11 orașe – centre raionale, alte 8 localități au statut de oraș. În total în RDN sunt 20 de orașe, ceea ce plasează regiunea pe primul loc la acest capitol. Cu toate acestea, încă se mai atestă o diferență mare între numărul populației urbane și a populației rurale, în favoarea celei rurale.

În ceea ce privește migrația internă, doar mun. Bălți înregistrează un sold pozitiv, datorită atracției pe care o exercită de pe poziția polului economic cel mai dezvoltat din regiune. În condițiile în care orașele Edineț și Soroca se conturează ca alți 2 poli economici în devenire ai regiunii, ne putem aștepta ca aceste localități să înregistreze o creștere a populației în perioada următoare. În mare parte aceasta s-ar produce din contul migrației interne, în special din mediul rural.

Situația demografică în RDN se aliniază la mai mulți indicatori negativi decât pozitivi. Reducerea continuă a numărului populației vine drept urmare a factorilor caracteristici la nivel național (nivelul înalt al mortalității, emigrarea populației), dar se conturează și unele particularități, specifice doar regiunii. De menționat că RDN are procentul cel mai redus de populație în vârstă de

muncă, având cel mai mare procent de vârstnici la nivel național. Această situație duce la o îmbătrânire demografică accentuată.

În acest context, implicarea mai activă a tinerilor în toate domeniile vitale de dezvoltare ar trebui să fie răspunsul la provocările demografice cu care se confruntă regiunea. Totuși, șomajul în rândul tinerilor înregistrează valori extrem de mari. Și asta în timp ce regiunea are cel mai redus procent de populație în vârstă de muncă. Se cer a fi implementate la nivelul fiecărui raion programe de integrare socio-profesională a tinerilor. ATOFM împreună cu societatea civilă ar reuși să facă față problemelor demografice. De altfel, investițiile și ritmul dezvoltării economice vor scădea din intensitate sau chiar vor evita regiunea, dacă nu se întreprind măsuri de redresare a situației demografice.

1.4.4 Infrastructura de transport și comunicații

Transport. RDN este accesibilă prin toate căile celor patru tipuri de transport: aerian, auto, fluvial și feroviar.

Rețeaua și infrastructura rutieră. RDN este deservită de mai multe drumuri magistrale și republicane (31,28%), care formează baza rețelei de drumuri a regiunii. Conectivitatea regională și locală este asigurată de drumurile locale (68,72%) gestionate de Administrația de Stat a Drumurilor (ASD), precum și de drumurile ce se află în responsabilitatea APL-urilor (vezi Harta 14).

Densitatea drumurilor publice în RDN este de 34 km per 100 km², fiind mai mare comparativ cu 31 km per 100 km² în regiunea Centru și 28 km per 100 km² în regiunea Sud. Mun. Bălți dispune de cea mai densă rețea de drumuri în regiune – 51 km drumuri la 100 km².

În ceea ce privește exploatarea drumurilor disponibile RDN se plasează pe locul întâi după cantitatea de mărfuri transportate (3,0 mii tone per km) și pe locul doi după cantitatea de pasageri transportați (4,1 mii pasageri per km), în profil regional (vezi Harta 6).

Nivelul de exploatare a drumurilor în municipiul Bălți este mai înalt, comparativ cu restul raioanelor. Raportat la lungimea drumurilor disponibile mun. Bălți înregistrează peste 200 mii pasageri per km de drum și 80,7 mii tone mărfuri per km, transportați pe parcursul anului 2014.

RDN are o poziție geografică favorabilă, fiind traversată de un traseu rutier internațional și două trasee naționale, de drumuri interregionale de drumuri intra regionale. Această situație îi conferă un potențial semnificativ pentru a deveni un centru important de transport regional.

Totuși infrastructura subdezvoltată a drumurilor continuă să fie o barieră în dezvoltarea și creșterea economică a regiunii. Astfel, la nivelul anului 2013, RDN dispune de 47% de drumuri locale pietruite sau acoperite cu pământ. Acest fapt reprezintă un obstacol al dezvoltării orașelor mici și mijlocii și satelor din regiune, acestea având acces redus la activități economice productive, limitând astfel mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane.

Prin urmare, reabilitarea și modernizarea rețelei naționale și locale de drumuri creează premise pentru promovarea unei dezvoltări omogene, echilibrate la nivel teritorial.

În acest context, în sectorul DRL a fost elaborat un PRS care are ca obiectiv stabilirea direcției unui Program de drumuri regionale și locale destinat pentru dezvoltarea în viitor al acestui sector în comunitățile din RDN. Potrivit **viziunii**, „Sectorul drumurilor locale și regionale va deveni o infrastructură rutieră modernă oferind un sistem de transport eficient și durabil, care va asigura accesibilitatea și conectivitatea regională, condiții de trafic sigure și confortabile, contribuind la o dezvoltare socio-economică echilibrată a RDN, cu un impact redus asupra mediului”.

Transportul aerian. RDN e unica regiune care dispune de oportunitatea accesului aerian prin intermediul a două aeroporturi – Aeroportul Internațional Bălți și Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Aeroportul din Bălți este civil, iar cel din Mărculești (raionul Florești) este mixt (militar și civil). Ambele dispun de statut de aeroport internațional.

Totodată, ambele aeroporturi sunt utilizate la capacități minime, oferind servicii de transport de mărfuri, în majoritate pe curse interne și, ocazional, zboruri externe.

Transportul feroviar. Densitatea rețelelor de căi ferate în RDN este cea mai mică din republică și constituie 2,1 km /100 km², fiind sub media republicană de 3,3 km/100 km².

Principalele noduri de cale ferată în regiune sunt municipiul Bălți și orașul Ocnița. Principalele probleme care afectează căile ferate din regiune sunt legate de condițiile proaste în care se află elementele rulante din punct de vedere tehnic, cât și a condițiilor de confort relativ scăzut al vagoanelor de transport pentru persoane (vezi Harta 13).

Transport fluvial. Pe teritoriul RDN activează două puncte navale de trecere a frontierei, care sunt utilizate la capacități minime, atât pentru transportul de mărfuri, cât și pentru transportul de pasageri: podul plutitor Soroca-Ţekinovka și podul plutitor Cosăuți-Yampol. Din cauza limitei adâncimii și albiei râurilor Nistru și Prut, pe sectoarele navigabile se exploatează doar nave marfare de mic tonaj și vase mici de pasageri.

Concluzii (1.4.4)

Infrastructura de transport și comunicații în RDN este destul de diversificată și ramificată. Regiunea este conectată la piețele europene și cele din Est prin intermediul unui traseu rutier internațional și două trasee naționale. În același timp, rețeaua de drumuri intra regională asigură o mobilitate ridicată de la Nord la Sud și de la Est la Vest pentru mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane. Iar densitatea rutieră relativ înaltă raportată la populație (cea mai înaltă în profil regional) creează toate premisele pentru circulația mărfurilor și traficului de pasageri, ceea ce într-un final va duce la creșterea indicilor de dezvoltare socio-economică.

Îmbunătățirea stării drumurilor locale este o prioritate în dezvoltarea infrastructurii de transport și a conectivității. Deocamdată, calitatea slabă a rețelei de drumuri locale, cu îmbunătățiri foarte lente, reprezintă un obstacol al dezvoltării orașelor mici și mijlocii, cât și satelor din regiune.

Avantaje semnificative la capitolul infrastructura de transport și comunicații ar putea veni din utilizarea celor 2 Aeroporturi: de la Bălți și Mărculești. Din diferite cauze potențialul de infrastructura de transport aerian este valorificat insuficient. Impulsionarea activității cel puțin a unuia din aeroporturi ar reseta RDN din punct de vedere economic și strategic.

1.4.5 Utilități publice

Servicii de furnizare a apei și de canalizare (AAC). Starea infrastructurii AAC existente variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale.

În urma analizei situației în sectorul AAC din RDN, în procesul elaborării PRS cu suportul GIZ în cadrul proiectului MSPL, s-a constatat că la nivelul anului 2013 toate localitățile urbane (100%) și aproximativ 27% din localitățile rurale ale regiunii au sisteme centralizate de alimentare cu apă, furnizând apă potabilă doar la 73% din populația urbană și 14% din populația rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune este estimată la aproximativ 34%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este de aproximativ 54%.

Nivelul de dezvoltare a sistemelor de canalizare este mult mai redus în comparație cu sistemele de alimentare cu apă. Toate localitățile urbane (100%) și doar 3% din localitățile rurale ale regiunii au sisteme centralizate de canalizare, fiind conectate doar 46% din populația urbană și până la 1% din populația rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de canalizare în RDN este estimată la aproximativ 16%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 30%. Separat, pe raioane, rețeaua de alimentare cu apă în RDN, este prezentată în anexă (Harta 12).

În ultimii ani, cu suportul financiar provenind de la agențiile internaționale de finanțare, bugetul și fondurile de stat, precum și beneficiind de ameliorarea economiei naționale și bunăstarea individuală (datorită remitențelor), în contextul regional al expansiunii Uniunii Europene, s-a observat o schimbare pozitivă în starea infrastructurii AAC, precum și calitatea serviciilor de alimentare cu apă pentru majoritatea localităților urbane. Orașele care au beneficiat de suportul donatorilor: Soroca (BERD, BM), Rîșcani (GIZ), Bălți (BERD, BM), Florești (BERD, BM), Edineț (DANCEE), și-au îmbunătățit substanțial infrastructura AAC existentă. Totuși, unele segmente ale rețelelor de distribuție nu mai pot fi renovate, necesitând o înlocuire urgentă. Optimizarea hidraulică a rețelelor de alimentare cu apă existente este necesară pentru a se conforma la cerințele actuale.

Sistemele de canalizare rămân subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare.

PRS elaborată în domeniul AAC se axează pe dezvoltarea și extinderea infrastructurii AAC în zonele cu concentrare urbană ridicată, dar și în aglomerările rurale adiacente. Până în anul 2020 se prevede *îmbunătățirea calității serviciului curent prin reabilitare și optimizare hidraulică a rețelelor, cu extinderea ulterioară: 47% din populație va fi conectată la sisteme de apă și 42% din populație va fi conectată la sisteme de canalizare îmbunătățite, ambele tipuri de sisteme fiind organizate în grupuri de aglomerări logice, oferind un serviciu suportabil din puncte de vedere al costurilor, durabil și prietenos cu mediul.*

Gaze naturale. Asigurarea cu gaze naturale a localităților din RDN este prevăzută de la conductele de gaze magistrale cu presiune înaltă, ce vin din Ucraina: Ananiev-Kotovsk-Florești-Drochia-Edineț-Alexeevka (Ucraina) și conducta Moghiliiov-Podolski-Ocnița-Bogorodceni. În anul 2010, ponderea localităților din regiune, conectate la gazoduct, constituia 30%, fiind sub media națională de 35%. Cea mai mare pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz o au municipiul Bălți, raioanele Ocnița și Briceni. Raioanele cu cea mai mică pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz sunt: Soroca, Sîngerei și Fălești. RDN dispune de oportunități de stocare a gazelor naturale în galeriile subterane și mine. Aceste oportunități nu sunt valorificate (vezi Harta 10).

Energie electrică și termică. Sectorul energetic în Republica Moldova funcționează aproape în totalitate (98%) pe baza resurselor energetice importate. Se importă atât electricitate, cât și combustibil pentru producerea energiei electrice și termice. Alimentarea cu energie electrică în RDN se efectuează prin intermediul rețelelor de distribuție care aparțin Întreprinderii de Stat Rețelele Electrice „Nord” și Întreprinderii de distribuție a energiei electrice SA „RED Nord-Vest”. Toate localitățile din regiune sunt conectate la rețelele electrice. Fiecare consumator de energie electrică are încheiat contract individual cu companiile de distribuție (vezi Harta 9).

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependenței tot mai mari de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electro-termică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează.

Managementul deșeurilor solide. În RDN infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltat. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice.

Serviciile de colectare și transportare a deșeurilor menajere la depozitele existente în regiune sunt prestate de întreprinderile municipale de salubritate, acestea fiind create și activând în conformitate cu prevederile legislației privind administrația publică locală și serviciile publice de gospodărie comunală, altor acte normative în acest domeniu.

Conform rezultatelor inventarierii efectuate în 2013 în RDN au fost identificate circa 25 de servicii de salubritate, dintre care 15 în mediul urban și 10 în mediul rural, ceea ce constituie o acoperire cu servicii de salubritate a mediului urban de 75%, iar a mediului rural cu 1,8%. Circa 392 de depozite existente de eliminare a deșeurilor nu corespund standardelor internaționale de mediu. În detaliu, pe raioane, schema regională de salubritate este prezentată în anexă (Harta 11).

PRS în domeniul MDS, aprobat de CRD Nord în anul 2014 se concentrează pe atingerea Țintelor de dezvoltare a sectorului pe termen scurt, mediu și lung:

➤ Țintele PRS în MDS pe termen scurt (până în 2017): *Dezvoltarea sistemului de salubritate și de colectarea deșeurilor aproximativ 100% în zonele urbane și 75 % în zonele rurale din RDN.*

➤ Țintele PRS în MDS pe termen mediu (2018-2022): *Dezvoltarea sistemului de salubritate și de colectarea deșeurilor aproximativ 100% în zonele rurale din RDN.*

➤ Țintele PRS în MDS pe termen lung (după anul 2023): *Acoperirea cu servicii de colectare a deșeurilor 100% în zonele urbane și rurale din RDN.*

Concluzii (1.4.5)

Starea infrastructurii AAC existente variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au sisteme centralizate de alimentare cu apă în proporție de 100%, în mediul rural cifra este de aproximativ de 3 ori mai mică. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune se plasează sub media națională. Sistemele de canalizare rămân subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare. Pentru următorii ani este necesar de concentrat eforturile către sporirea accesului la servicii de alimentare cu apă și sporirea accesului la servicii de canalizare. În acest sens și disparitatea urban/rural trebuie redusă.

Creșterea rapidă a cantității de deșeurii se datorează ratei scăzute de acoperire cu servicii de salubritate, în special a mediului rural, dar și nivelului redus de conștientizare a populației în acest domeniu. Un număr mare de depozite existente de eliminare a deșeurilor nu corespund standardelor internaționale de mediu. Optimizarea și regionalizarea serviciilor de salubritate este privită drept soluție în îmbunătățirea situației în domeniul MDS. Crearea întreprinderilor CIC a demonstrat că acestea devin fezabile din punct de vedere economic și au capacitatea de a presta serviciul constant și calitativ. Cooperarea Inter-Comunitară trebuie să devină o tendință pozitivă în prestarea tuturor utilităților publice.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electrotermică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează. În același timp în regiune din ce în ce mai mult se implementează proiecte de eficiență energetică. RDN dispune de resurse considerabile de materie primă pentru energia regenerabilă. Implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

1.5 Guvernanța regională

Guvernanța este definitorie pentru elaborarea și implementarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova, politică concepută după modelul politicii de coeziune a UE.

Cadrul legislativ privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, prevede două nivele de organizare a cadrului instituțional pentru dezvoltarea regională: nivelul național și cel regional.

Nivelul regional este reprezentat de către Consiliul regional pentru dezvoltare (CRD) Nord, instituție decizională, fiind formată din 48 de membri: președinți de raioane, reprezentanți ai asociațiilor primarilor din raion, reprezentanții sectorului privat și ai societății civile.

Instituția executivă la nivelul regiunii, este Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Nord, instituție publică cu personalitate juridică care coordonează și implementează la nivel regional strategiile, programele și proiectele politicii de dezvoltare regională.

Astfel, instituțiile regionale CRD Nord și ADR Nord, împreună cu autoritățile locale de nivel I și II, mediul asociativ, antreprenorial și academic constituie actorii principali, care trebuie să asigure buna guvernanță atât la nivel regional, cât și la cel local.

Realizarea unei bune guvernanțe constituie o provocare majoră în special pentru regiune și localitățile RDN, deoarece implicarea actorilor regional în acest proces este una minimă. Cu toate că CRD Nord a fost instituit în anul 2009 și, deja, se realizează activitatea la a treia legislatură, rolul Consiliului în procesul de implementare a politicii dezvoltării regionale s-a evidențiat mai mult în cadrul ședințelor CRD Nord.

APL I și II sunt activi și receptivi privind procesul de dezvoltare regională doar în perioada anunțării Apelurilor de propuneri de proiecte din FNDR, după care consideră că implementarea proiectelor este doar în responsabilitatea ADR Nord. ONG-le și antreprenorii din RDN se implică mai puțin în procesul de dezvoltare regională, deoarece nu au motivația necesară, fiind neeligibili pentru obținerea finanțării proiectelor din FNDR.

Concluzii. Anume CRD Nord, conform atribuțiilor sale stipulate în lege, trebuie să devină acea instituție, care ar impulsiona implicarea tuturor actorilor regionali în implementarea politicii de dezvoltare regională, atragerea investițiilor și implementarea proiectelor cu impact local și regional.

1.6 Planificare spațială și teritorială

Planificarea spațială teritorială în RDN are un rol din ce în ce mai important în amplasarea investițiilor, coordonarea acțiunilor de dezvoltare și amenajare a teritoriilor gestionate de APL, antreprenori locuitori etc.

În conformitate cu legislația în vigoare responsabili pentru elaborarea documentației de amenajare a teritoriului sunt:

✓ **Guvernul:**

- pentru elaborarea și aprobarea planului de amenajare a teritoriului național.

✓ **Guvernul sau autoritățile administrației publice locale interesate:**

- pentru elaborarea și aprobarea planurilor regionale de amenajare a teritoriului.

✓ **APL:**

- pentru elaborarea și aprobarea planurilor locale de amenajare a teritoriului;
- pentru elaborarea și aprobarea planurilor urbanistice și a regulamentelor de urbanism.

Activitatea de amenajare a teritoriului are drept scop realizarea următoarelor obiective:

- dezvoltarea economică și socială echilibrată în condițiile respectării specificului fiecărei zone de dezvoltare;
- îmbunătățirea calității vieții oamenilor și a colectivităților umane;
- gestionarea responsabilă a resurselor naturale și protecția mediului ambiant;
- utilizarea rațională a teritoriului.

Planul de amenajare a teritoriului național și planurile regionale de amenajare a teritoriului sunt menite să soluționeze aspecte specifice privind valorificarea resurselor naturale, armonizarea dezvoltării așezărilor umane și distribuirea funcțiilor urbanistice în teritoriu, echiparea tehnico-edilitară a teritoriului, protecția sau, după caz, reabilitarea mediului natural și a celui construit.

Până la momentul actual procedurile privind elaborarea Planurilor regionale de amenajare a teritoriului nu au fost inițiate și promovate pentru elaborare și aprobare. Proiectele cu aplicarea teritorială și urbanistică, realizate de către instituțiile de dezvoltare sunt lipsite de documente legale de planificare a teritoriului.

Actualmente, situația de asigurare a localităților RDN cu Planurile urbanistice generale actualizate poate fi apreciată ca una critică.

Din informația publicată de către MADRM, cu privire la asigurarea localităților cu planuri urbanistice generale, rezultă, că în prezent în RDN doar 9 localități urbane din 20 au planuri

urbanistice elaborate/ actualizate (limita anilor stabilindu-se între 2004-2013), ceea ce constituie 45% din totalul de localități urbane.

Din 552 de localități rurale existente în regiune, doar pentru 9 localități este elaborată/actualizată documentația de urbanism, ceea ce constituie 2% din totalul localităților rurale. Celelalte localități rămân a fi asigurate cu PUG-uri învechite elaborate în perioada anilor 1952-1991.

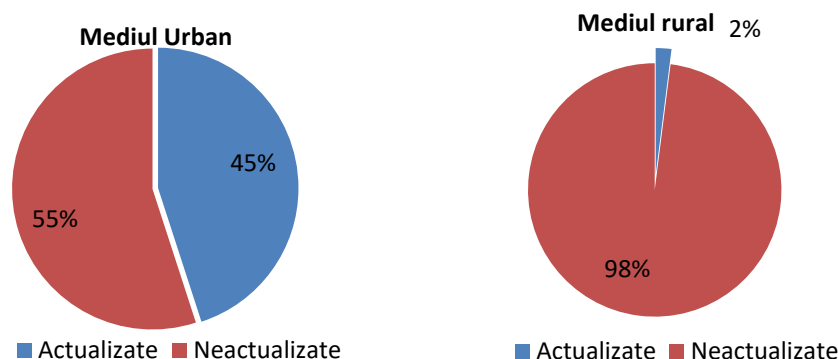

Figura 9. Situația de asigurare a localităților în RDN cu Planuri urbanistice generale (PUG)

Concluzii. Planificarea spațială teritorială este orientată pentru a evita suprapunerea în luarea deciziilor de dezvoltare a teritoriilor, pentru a atinge o eficiență mai bună a investițiilor publice și pentru a evita dispersarea resurselor umane și financiare.

Scopul esențial al planificării teritoriale este de a crea condiții legale pentru folosirea rațională a potențialului teritorial și sporirea coeziunii economice, sociale, teritoriale, precum și asigurarea competitivității economice a teritoriului.

II. ANALIZA SWOT

	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
DIMENSIUNI, LOCAȚIE, MEDIU	- Așezarea RDN în vecinătatea unui stat membru al UE (România) - Apartenența la 3 Euroregiuni - Rolul municipiului Bălți în calitate de pol regional de creștere - Existența unei game diversificate de resurse ale solului și subsolului - Conectivitatea diversificată și accesibilă cu celelalte regiuni, precum și cu România și Ucraina	- Gradul redus de urbanizare ca impediment în crearea zonelor metropolitane - Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren - Resurse subterane epuizabile	- Programe naționale de ameliorare a situației în domeniul mediului și schimbărilor climatice - Accesul la proiectele transfrontaliere.	- Vulnerabilitate la schimbările climatice
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
ECONOMIE	- Evoluția demografică pozitivă mediului de afaceri. - Infrastructura de afaceri relativ dezvoltată și funcțională (2 ZEL, 4 PI) - Evoluția pozitivă a venitului din vânzări - Creșterea productivității în toate sectoarele economiei - Rolul ascendent al IMM în structura economica - Mun. Bălți – principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial - Creșterea potențialului semnificativ de influență la nivelul regional a or. Edineț și Soroca. - Potențial industrial relativ diversificat - Producție fabricată și realizată în creștere - Existența potențialului turistic (infrastructura hotelieră relativ dezvoltată, zone natural atractive, obiecte istorice) - Existența potențialului științific calificat - Existența Institutului de Cercetări pentru culturile de câmp Selecția	- Structură economică tradițională în care domină comerțul și agricultura - Profitabilitate scăzută a întreprinderilor - Productivitate scăzută în toate ramurile, cu precădere în agricultură - Număr redus de IMM-uri în zonele defavorizate și în mediul rural - Ponderea relativ mare a sectorului agricol în economia urbană (orașele mici ar trebui să dezvolte industria de prelucrare) - Participarea slabă a autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale - Scăderea aportului regiunii în plan național la fabricarea mai multor tipuri de produse - Nivel scăzut de dezvoltare a turismului regional - Conexiunea slabă între cercetare, educație și mediul de afaceri - Ponderea ridicată a populației ocupate în agricultură	- Posibilitatea dezvoltării afacerilor inovatoare prin accesarea resurselor din diferite programe de finanțare - Posibilitatea participării cercetătorilor din RDN la noul program cadru pentru cercetare al UE (Orizont 2020)	- Fiscalitatea dominantă - Dependența de importul resurselor energetice - Prevalarea importului asupra exportului - Piața de desfacere cu capacitate redusă - Utilaj industrial învechit - Migrația sporită a tinerilor din mediul rural - Plecarea celor mai buni specialiști și cercetători la Chișinău și peste hotarele țării

	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISURI
INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT ȘI COMUNICAȚII	- Infrastructura transportului diversificată și ramificată (rețea densă de drumuri, căi ferate, 2 aeroporturi). - Traseu rutier internațional și două trasee naționale - Rețea de drumuri interregionale și drumuri intra regionale relativ dezvoltată - Densitatea rutieră relativ înaltă raportată la numărul de populație - Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la Internet	- Calitatea slabă a rețelei de drumuri locale - Reabilitarea insuficientă a drumurilor regionale și locale - Valorificarea insuficientă a potențialului celor 2 aeroporturi regionale	- Posibilitatea de atragere a investițiilor în domeniul transportului și comunicațiilor	- Gradul insuficient de întreținere a drumurilor reabilite
	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISURI
INFRASTRUCTURA DE UTILITĂȚI PUBLICE	- Existența surselor de apă de suprafață - Rata înaltă a accesului la rețeaua de apă și canalizare în zonele urbane - Rețele de electricitate dezvoltate și accesibile - Acces la rețelele de gaze naturale - Numărul în creștere al instituțiilor publice asigurate cu surse alternative de energie regenerabilă	- Nivelul scăzut de conștientizare a populației privind problemele în sectoarele MDS, AAC, DLR - Rata scăzută a localităților rurale ce au dezvoltat sisteme centralizate de alimentare cu apă - Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune sub media națională - Ponderea relativ redusă a populației conectate la sistemele de colectare și tratare a apelor uzate - Ponderea foarte scăzută a stațiilor de tratare a apelor uzate - Lipsa stațiilor de epurare în majoritatea localităților - Utilaj uzat la stațiilor hidro și termo electrice - Creșterea rapidă a cantității de deșuri - Recuperarea limitată a deșeurilor, depozitarea deșeurilor dominantă	- Atragerea surselor financiare din fondurile naționale și ale UE - Dezvoltarea capacităților specialiștilor APL în scrierea proiectelor și atragerea investițiilor - Preluarea experienței țărilor UE în domeniul de utilități publice - Implementarea proiectelor ce vizează lucrări de reabilitare / extindere / construcție a rețelelor de alimentare cu apă, canalizare, stații de epurare din POR 2013-2015	- Valorificarea redusă a fondurilor externe - Responsabilitatea redusă a autorităților publice privind crearea utilităților publice - Capacitatea scăzută a populației din regiune de a suporta costurile de utilizare și întreținere a infrastructurii reabilite, modernizate sau nou construite datorită nivelului de sărăcie existent

	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	RISCURI
GUVERNANȚA	- Existența unui cadru instituțional regional funcțional (CRD Nord și ADR Nord) - Experiența CRD Nord în adoptarea deciziilor de nivel regional - ADR Nord cu experiență bună în promovarea politicilor regionale - ADR Nord în calitate de principal actor regional cu imagine bună în RDN - Cooperare bună a ADR Nord cu APL de nivelul I și II din regiune - Implicarea activă a societății civile, mediului academic și antreprenorial în elaborarea politicilor regionale - Implicarea actorilor regionali în organizarea evenimentelor regionale de anvergură (Forumuri economice, festivaluri pe domenii) - Existența parteneriatelor între RDN/ADR Nord și partenerii externi din România, Letonia, Polonia	- APL I și II cu capacități și resurse reduse pentru promovarea Regiunii de Dezvoltare Nord (RDN) - APL I și II cu capacități reduse de aplicare a unui management administrativ eficient - Capacitate redusă a APL în accesarea și valorificarea fondurilor interne și externe - Resurse insuficiente pentru dezvoltarea cooperării inter-regionale - Reforma descentralizării administrative nerealizată - Cooperare insuficientă a APL cu sectorul neguvernamental - Coeziune slabă între factorii de decizie la nivel local și regional - Competiție inter-raională în detrimentul cooperării inter-regionale	- Preluarea experienței externe în aplicarea unei guvernante regionale eficiente - Atragerea fondurilor externe pentru îmbunătățirea guvernantei regionale - Dezvoltarea capacităților CRD Nord în adoptarea și promovarea politicilor regionale - Promovarea cooperării inter-municipale (CIM) în RDN - Dezvoltarea parteneriatului între APL, ONG, mediul academic și sectorul privat - Sporirea capacităților de management administrativ al reprezentanților APL I și II - Promovarea mai bună a rezultatelor dezvoltării RDN - Îmbunătățirea managementului administrativ și financiar al APL în urma reformei de descentralizare administrativă	- Încetinirea procesului reformei de descentralizare administrativă - Aprofundarea crizei economice din țară - Reducerea resurselor fondurilor naționale orientate pentru RDN - Valorificarea ineficientă a fondurilor interne și externe de către APL - Scăderea încrederii în politica de dezvoltare regională din partea factorilor de decizie locali și regionali - Limitarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova

2.1 Avantaje competitive și probleme identificate

Analiza socio-economică și analiza SWOT relevă o serie de caracteristici specifice ale regiunii (precum poziția geografică, topologia, climatul, moștenirea industrială), care o avantajează și-i oferă oportunități economice, acționând în vederea stimulării creșterii economice.

RDN are o poziție geografică favorabilă pentru cooperare transfrontalieră, învecinându-se la nord cu Ucraina și la vest cu un stat membru al UE (România), ceea ce-i asigură regiunii un grad de deschidere determinant pentru viitorul său.

Un rol important în creșterea competitivității zonei o are existența instituțiilor superioare de învățământ, medii de specialitate, profesional-tehnice, care servesc drept bază excelentă pentru dezvoltarea resurselor umane, cu impact asupra dezvoltării economice a întregii regiuni, precum și existența centrelor de cercetare specializate care oferă o platformă pentru dezvoltarea și aplicarea noilor tehnologii în producere.

Un aspect important al competitivității regionale reprezintă infrastructura de transport dezvoltată cu o rețea relativ densă de drumuri, căi ferate, aeroporturi, fapt ce facilitează mișcarea mărfurilor, a serviciilor și resurselor umane și poate servi drept fundament solid pentru dezvoltarea comercială pe viitor.

O sursă de avantaje comparative pentru regiune este existența unui potențial natural important oferit de solurile fertile cu o bonitate înaltă, ce permite obținerea recoltelor înalte la culturile agricole, inclusiv la sfecla de zahăr, cartof, fructe, legume. Această performanță conferă și toată gama de materii prime pentru industria prelucrătoare.

Un avantaj competitiv este reprezentat de un număr mare de întreprinderi industriale în regiune, fapt ce-i oferă un grad de industrializare mai înalt decât în RDC și RDS. Totodată, mun. Bălți, al doilea oraș ca mărime și importanță din țară, reprezintă un adevărat pol de creștere pentru localitățile din regiune, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere educațional și cultural.

În ansamblu, RDN dispune de un potențial de dezvoltare considerabil, ce-i oferă multe oportunități de dezvoltare economică. Cu toate acestea, performanța economică a regiunii indică asupra faptului că avantajele descrise mai sus nu sunt pe deplin valorificate. Există numeroase provocări sociale și economice, care impun constrângeri asupra dezvoltării economice.

Concomitent, la nivel regional se remarcă o schimbare și scădere demografică, ce pune în pericol creșterea viitoare a nivelului ocupării forței de muncă, factorul determinant fiind fluxul migrator, în special al populației în vârstă de muncă. Problemele demografice afectează cu precădere spațiile rurale, care se confruntă cu reducerea drastică a populației și îmbătrânirea acesteia.

Infrastructura drumurilor și a utilităților publice în RDN continuă să fie o barieră în dezvoltarea și creșterea economică a regiunii. Această problemă este mai accentuată în zonele rurale, ele fiind caracterizate printr-un nivel redus de dezvoltare al infrastructurii de bază. Prin urmare, cele mai multe zone rurale în regiune se confruntă cu un nivel scăzut de atractivitate, limitând astfel atragerea investițiilor necesare care ar contribui la relansarea economică a lor. Dezvoltarea infrastructurii ar însemna, de asemenea, un mijloc de impulsione a turismului, care ar putea crea și mai multe locuri de muncă.

Un impediment semnificativ pentru competitivitatea regională și creșterea productivității este utilizarea tehnologiilor învechite în procesul de producție, cu impact negativ asupra mediului ambiant (emisii mari de poluanți, defrișările etc.). Prin urmare, se impune modernizarea structurală a economiei prin atragerea investițiilor pentru crearea produselor noi în baza tehnologiilor avansate, cu utilizarea utilajului modern. Nu în ultimul rând, acest lucru poate fi atins și prin creșterea considerabilă a nivelului de calificare a populației și dezvoltarea abilităților antreprenoriale.

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți, celelalte localități fiind mai defavorizate în acest sens. De aceea, în evoluția viitoare a sectorului industrial, este foarte important de stimulat dezvoltarea industriei rurale în regiune, care ar asigura utilizarea mai completă a forței de muncă tinere și creșterea veniturilor populației din mediul rural.

O provocare importantă, atât pentru țară, cât și pentru regiune reprezintă schimbările climatice, care pot afecta întreg teritoriu din punct de vedere socio-economic, în special sectorul agricol și agroindustrial. În lipsa unor mecanisme de combatere a efectelor și adaptare la schimbările climatice, asemenea procese pot încetini creșterea nivelului de dezvoltare al regiunii.

În același timp, dezvoltarea RDN, ca și a celorlalte regiuni de dezvoltare, este puternic influențată și de factorii externi, precum instabilitatea social-politică, imperfecțiunea cadrului legislativ, care pot pune în pericol dezvoltarea echilibrată a regiunii.

Din cele menționate mai sus, este strict necesară și oportună adoptarea unor obiective strategice și măsuri de realizare a acestora orientate spre o dezvoltare durabilă echilibrată.

III. OBIECTIVUL GENERAL ȘI OBIECTIVELE SPECIFICE

În scopul realizării politicii de dezvoltare regională în RM, și în special al obiectivelor strategice naționale reflectate în SNDR, la nivelul RDN au fost stabilite următoarele obiective strategice pe termen mediu.

Obiectivele menționate mai sus au rezultat din analiza socio-economică a regiunii și din analiza SWOT, unde clar sau conturat atât avantajele competitive ale regiunii, cât și constrângerile care influențează dezvoltarea echilibrată a RDN, precum și în urma dezbatelor în cadrul ședințelor grupului de lucru regional și consultărilor cu experții naționali și internaționali.

Obiectivul general al SDR Nord 2016-2020 „*Cooperarea eficientă pentru dezvoltarea echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Nord*” pentru următorii 5 ani va deveni **motto-ul** procesului de dezvoltare atât al RDN, cât și al întregii țări.

Atingerea obiectivului general se va face printr-un set de obiective specifice și măsuri de realizare, care reflectă sinergia politicilor sectoriale și necesităților sociale, economice și instituționale ale regiunii.

Prin obiectivele strategice SDR Nord urmărește eliminarea factorilor care blochează dezvoltarea echilibrată per ansamblu a regiunii, utilizând totodată avantajele care furnizează oportunități de dezvoltare. Împreună, cele trei obiective specifice vor contribui la obținerea prosperității regiunii, asigurând totodată o dezvoltare echilibrată și durabilă pe termen lung.

Aceste obiective se propun a fi realizate în perioada anilor 2016-2020, prin implementarea proiectelor de dezvoltare și altor activități de promovare a potențialului economic, social, cultural și investițional.

Pentru atingerea acestor obiective, este necesară implicarea tuturor actorilor regionali și factorilor interesați din RDN: CRD Nord, ADR Nord, APL I și II, mediul academic, antreprenori, sectorul asociativ, mass-media. Doar cu efortul comun RDN va deveni o regiune prosperă, competitivă și atractivă pentru locuitorii săi, unde generațiile prezente și viitoare vor beneficia de o calitate mai bună a vieții, provenind din diversificarea activităților economice, deschiderea spre inovațiile tehnologice cu un mediu înconjurător sănătos și o cultură regională distinctă, unde fiecare va avea oportunitatea să-și realizeze pe deplin potențialul propriu.

Impactul scontat în urma realizării obiectivelor:

- Nivelul de trai al populației din regiune este îmbunătățit.
- Disparitățile regionale sunt diminuate.
- Procesul de migrațiune din regiune este diminuat.

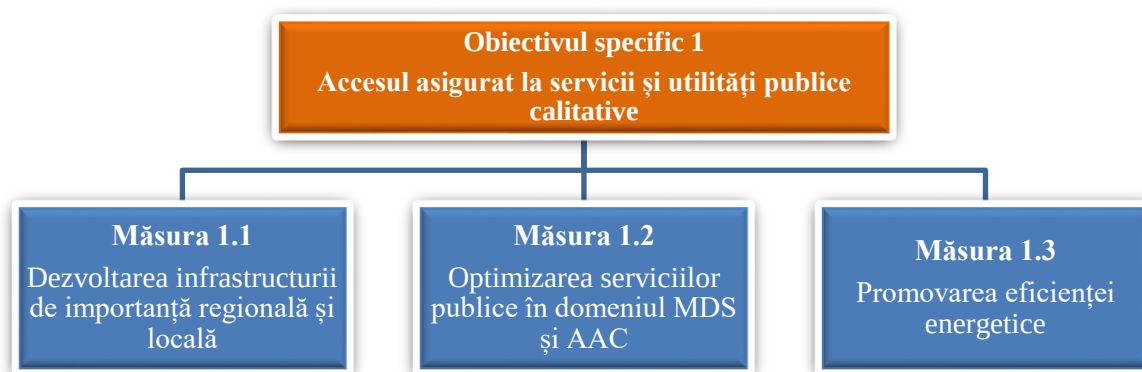
Denumirea indicatorului	Valoarea inițială 2014	2016	2017	2018	2019	2020
PIB regional pe cap de locuitor, mii lei	20,7					
Rata sărăciei, %	11,7					
Indicele de disparitate pentru PIB, %	65,2					

Asigurarea dezvoltării durabile este considerată o componentă cheie a competitivității regionale.

OS.1. Accesul asigurat la servicii și utilități publice calitative

Argumentare

Atingerea acestui obiectiv se propune a fi realizat prin intermediul a trei măsuri, ce țin de îmbunătățirea calității infrastructurii fizice de transport și utilități publice din RDN, realizarea cărora va contribui esențial la ridicarea nivelului de trai a locuitorilor din regiune.

Importanța implementării acestui obiectiv poate fi considerată drept un imperativ. Totodată, este vorba despre obiectivul ce solicită cele mai multe resurse, deoarece presupune investiții capitale considerabile cu lucrări de proiectare, construcții și întreținere.

Impactul regional al atingerii obiectivului specific respectiv poate fi asigurat inclusiv cu participarea activă a autorităților locale de nivel I și II. Acestea trebuie privite la toate etapele nu doar ca beneficiari și parteneri de implementare, dar și ca parte responsabilă ce asigură cofinanțarea, mentenanța și calitatea în prestarea serviciilor și utilităților.

Rezultate scontate:

- Serviciile publice de MDS, AAC, DRL și EE în clădirile publice din regiune sunt eficientizate.
- Populația din regiune beneficiază de serviciile publice calitative în sectoarele MDS, AAC, DRL și EE în clădiri publice.
- Cooperarea inter-comunitară în prestarea serviciilor publice de MDS și AAC este îmbunătățită.

Denumirea indicatorului	Valoarea inițială	2016	2017	2018	2019	2020
Ponderea drumurilor regionale modernizate, %	31,7					
	a.2014					
Rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă (urban), %	72,5					
	a.2015					
Rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă (rural), %	16,4					
	a.2015					
Rata de conectare a populației la servicii de canalizare (urban), %	72,5					
	a.2015					
Rata de conectare a populației la servicii de canalizare (rural), %	16,4					
	a.2015					
Rata de acoperire cu servicii de MDS (rural), %	31,7					
	a.2014					
Numărul gunoiștilor neautorizate, unități	648					
	a.2014					
Suprafața clădirilor și spațiilor publice renovate prin măsuri de eficiență energetică, m ²	721595					
	a.2014					

Măsura 1.1 Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală

Infrastructura fizică de utilități publice și de transport și implicit starea acesteia, constituie un factor important și determinant al competitivității RDN și calității vieții locuitorilor săi. Scopul principal al măsurii este de a susține dezvoltarea infrastructurii regionale, care reprezintă unul dintre factorii cheie ai creșterii competitivității regiunii.

Sinergia politicilor regionale sectoriale orientate spre îmbunătățirea și extinderea serviciilor de AAC, MDS, DRL și EE a clădirilor publice, furnizarea de servicii sociale va fi un avantaj decisiv în ceea ce privește dezvoltarea echilibrată a regiunii.

În vederea reducerii disparităților regionale, măsura dată va contribui la rezolvarea problemelor de infrastructură care limitează accesibilitatea, dezvoltarea afacerilor și nivelul de ocupare a locuitorilor din RDN.

În contextul larg al măsurii, se vor implementa proiecte de infrastructură conform PRS în domeniile DRL, MDS, AAC și vor fi întreprinse acțiuni concrete care vor contribui la realizarea obiectivului specific.

Măsura 1.2 Optimizarea serviciilor publice în domeniul MDS și AAC

Realizarea măsurii date este orientată spre eficientizarea serviciilor publice prin implementarea mecanismelor de cooperare intercomunitară în domeniul MDS și AAC. În urma implementării proiectelor de infrastructură fizică, trebuie de luat în considerare necesitatea consolidării capacităților operatorilor MDS și AAC pentru asigurarea nivelului necesar de fiabilitate și durabilitate a serviciilor prestate. Proiectele recente implementate în regiune și în țară au demonstrat o capacitate operațională redusă și eficiența scăzută a întreprinderilor municipale existente, care tind să devină operatori regionali în viitorul apropiat.

Prestarea serviciilor și utilităților publice de către o singură localitate, în special de una cu o populație sub 5000 locuitori s-a dovedit a fi nefezabilă din punct de vedere economic și respectiv, nu poate asigura calitatea.

Cooperarea intercomunitară și regionalizarea serviciilor și utilităților este răspunsul și soluția pentru rezolvarea acestei probleme. Beneficiile regionalizării serviciilor nu se referă doar la economiile ce pot fi acumulate, dar la performanțele înregistrate într-un sector concret. De asemenea, un serviciu regional devine mult mai eligibil pentru finanțare din partea donatorilor externi, comparativ cu unul local. Prestarea serviciilor și utilităților la scară regională va reduce disparitățile intra-regionale prin accesul la servicii calitative și durabile în egală măsură în localitățile mari și mici concomitent.

Acțiunile întreprinse pentru realizarea măsurii respective va permite crearea unui mecanism funcțional de optimizare a serviciilor publice de MDS și AAC, care va contribui în final la sporirea calității serviciilor și minimizarea nivelului tarifelor sectoriale.

Măsura 1.3 Promovarea eficienței energetice

Măsura dată are ca scop promovarea activităților de utilizare a noilor tehnologii de eficiență energetică, a producerii și utilizării energiei din surse regenerabile, în special, biomasă din deșeuri

agricole, care ar contribui la eficientizarea cheltuielilor pentru consumul de energie termică și electrică preponderent în instituțiile publice.

Bugetele publice sunt împovărate de cheltuieli considerabile pentru asigurarea confortului termic pe perioada rece a anului. Promovarea eficienței energetice aduce economii la scară largă, surse ce pot fi redirecționate către proiecte de dezvoltare regională. În scopul realizării acestei măsuri se vor implementa proiecte conform PRS în domeniul EE a clădirilor publice.

În același timp, RDN este regiunea cu sectorul agricol lider în mai multe ramuri la nivel național. Resursele majore de biomasă (vreascuri de la livezi sau paie cerealiere) constituie o oportunitate de dezvoltare a sectorului de producere a combustibilului din biomasă, ce constituie o alternativă pentru combustibilul solid sau gazele naturale, ambele importate la prețuri foarte mari. RDN are potențial semnificativ în implementarea unor astfel de proiecte.

Acest proiecte vor duce la crearea unor piețe funcționale a tehnologiilor de procesare a biomasei, ce va asigura durabilitatea intervențiilor proiectelor și după încheierea acestora. Vor fi create noi locuri de muncă și asigurate noi surse de venit în urma stabilirii unor canale de distribuție a combustibilului din biomasă și de asigurare cu tehnologii moderne la nivel regional și local.

OS.2. Creștere economică sustenabilă în regiune

Argumentare

Bunăstarea regiunii se bazează pe activitatea mediului de afaceri profitabil, durabil și dinamic, cerință esențială pentru dezvoltarea economică a regiunii.

Mediul de afaceri joacă un rol cheie în promovarea creșterii economice, contribuind în măsură egală la crearea de noi oportunități de angajare și la îmbunătățirea competitivității regiunii.

În scopul realizării obiectivului pe parcursul a 5 ani se vor implementa o serie de măsuri care vor contribui esențial la dezvoltarea economică a RDN:

Măsurile obiectivului dat se concentrează pe consolidarea centrelor urbane ca poli de creștere economică, pe crearea condițiilor de promovare și susținere a dezvoltării sectorului privat care este vital pentru prosperitatea economică a regiunii, pe sectorul de cercetare, inovare și implementare a

noilor tehnologii în producere, pe valorificarea și dezvoltarea potențialului turistic și pe susținerea capitalului uman din RDN.

În contextul dezvoltării durabile urmărită de strategie, obiectivul este direcționat spre crearea unei economii locale flexibile, diverse cu un capital uman competitiv pe piața forței de muncă, care să vină în sprijinul dezvoltării durabile a RDN, constituind totodată o oportunitate cheie în ceea ce privește îmbunătățirea performanțelor mediului de afaceri.

Rezultatele scontate:

- Potențialul economic al regiunii este valorificat;
- Atractivitatea investițională a regiunii este sporită;
- Infrastructură de afaceri este valorificată;
- Potențialul turistic al regiunii este valorificat;
- Potențial inovațional regional este valorificat și aplicat în economie;
- Capital uman e competitiv pe piața forței de muncă.

Denumirea indicatorului	Valoarea inițială 2014	2016	2017	2018	2019	2020
PIB regional, mii lei	20519025					
VAB regional, mii lei	17364530					
Investiții pe cap de locuitor, lei	3020					
Investiții capitale în PI și ZEL, milioane lei	745,8					
Numărul de IMM la 1000 de locuitori, unități	6,2					
Centre regionale de cercetare și inovare, unități	0					
Numărul obiectivelor turistice reabilite / amenajate, unități	0					
Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare, locuri-pat	5019					

Măsura 2.1 Consolidarea rețelei de centre urbane

Unul din imperativele politicii de dezvoltare regională îl constituie eliminarea disparităților de dezvoltare intra și inter-regionale. Astfel, o nouă abordare în acest sens constituie politicile de

urbanizare. În acest sens, se vor îndrepta eforturile spre dezvoltarea localităților urbane cu potențial de dezvoltare, cu consecințe și influențe pozitive de dezvoltare a localităților adiacente ariilor urbane, acestea asigurându-și rolul de „locomotivă de dezvoltare”.

RDN este regiunea cu cel mai mare număr de orașe. În realitate, în afară de mun. Bălți, economia centrelor raionale și orașelor Cupcini, Lipcani sau Otaci, a celorlalte localități cu statut de oraș poartă un caracter preponderent agricol.

Măsura dată este orientată spre identificarea centrelor urbane de dezvoltare în urma efectuării unei analize ex-ante. Dinamica de dezvoltare a orașelor Edineț și Soroca conturează aceste localități drept poli economici în devenire, după exemplul mun. Bălți.

Măsura 2.2 Facilitarea dezvoltării mediului de afaceri

Scopul măsurii date este de a susține IMM din RDN, prin crearea condițiilor optime, prin intermediul proiectelor investiționale pentru conectarea la utilități publice și căile de acces la Parcurile Industriale, Zonele Economice Libere și alte zone de producere din regiune. Facilitarea creării incubatoarelor de afaceri, construcției frigiderelor și piețelor angro pentru produsele agricole din RDN vor contribui la intensificarea procesului de atragere a investițiilor autohtone și străine, la crearea noilor locuri de muncă, la formarea unor sectoare competitive ale industriei bazate pe tehnologii moderne, inovaționale, eficiente energetic și racordate la standardele europene.

Alte activități ale măsurii respective vor fi îndreptate spre elaborarea unui PRS în domeniul economiei, spre promovarea potențialului economic și investițional regional, cu organizarea diverselor activități de promovare: expoziții, forumuri economice, festivaluri specializate, conferințe internaționale, care vor facilita stabilirea parteneriatelor internaționale pentru schimbul de mărfuri și de noi tehnologii de producere.

Măsura 2.3 Susținerea domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic

Pentru atingerea prosperității, asigurării competitivității regiunii și îmbunătățirii calității vieții populației, este necesar de a aplica o nouă abordare strategică, cea bazată pe cunoaștere. Realizarea măsurii date va contribui esențial la crearea unui mediu favorabil cercetării și inovării, factor în ascensiune și schimbare permanentă. Astfel, va spori identitatea regională în termeni de inovare, prin promovarea unitară a tuturor actorilor implicați la nivel regional: universități, centre de cercetare, incubatoare de inovare și afaceri.

Acțiunile de realizare a măsurii vor fi orientate spre o analiză concretă a potențialului de cercetare și inovare, prin realizarea unui studiu în domeniu, ulterior prin susținerea unor inițiative de cercetare, cu suportul programelor naționale și internaționale specializate în IT, pentru asigurarea transferului tehnologic în producerea noilor invenții la nivelul de RDN și țară.

Măsura 2.4 Dezvoltarea potențialului și infrastructurii turistice

Scopul măsurii constă în identificarea și valorificarea potențialului turistic regional prin crearea unei infrastructuri turistice regionale conectate la cea națională, ulterior internațională, prin aplicarea diverselor programe transfrontaliere. Conectarea traseelor turistice regionale la traseele turistice din România și Ucraina trebuie privită drept soluție în dezvoltarea turismului în regiune. Totodată, promovarea pe plan intern și internațional a traseelor și serviciilor turistice existente ar spori numărul turiștilor din țară și de peste hotare.

Acțiunile măsurii vor fi îndreptate spre elaborarea unui PRS în domeniul turismului, crearea unor rute turistice. De asemenea cu suportul partenerilor de dezvoltare va fi elaborat brandul regional și o serie de materiale promoționale pentru a promova mai eficient potențialul turistic regional.

Măsura 2.5 Dezvoltarea performanțelor și capacităților competitive a forței de muncă din RDN

În condițiile factorilor demografici nefavorabili, dezvoltării continuie a noilor tehnologii în producere, precum și cerințelor investitorilor străini privind gradul de competență a forței de muncă, se impun noi schimbări în ceea ce privește pregătirea profesională a capitalului uman, datorită faptului că în RDN se înregistrează procentul cel mai redus al populației în vârstă de muncă și având cel mai mare procent de vârstnici la nivel național.

Realizarea acestei măsuri va deveni un răspuns concret la aceste provocări. Astfel, pentru perioada 2016-2020 cu suportul instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate din RDN, a Oficiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă (ATOFM) și ONG-urilor specializate din RDN vor fi implementate activități de integrare socio-profesională a tinerilor, de calificare și recalificare a persoanelor aflate în căutarea noilor locuri de muncă. Pentru acesta se vor întreprinde acțiuni de elaborare a unui studiu în domeniul capitalului uman regional, se va facilita stabilirea unui cadru partenerial pentru educația formală și non-formală a adulților.

OS.3. Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale

Scopul obiectivului este de a eficientiza procesul de implementare a SDR Nord, prin crearea instrumentelor de suport în elaborarea și armonizarea documentelor de planificare strategică locală cu politicile regionale și naționale sectoriale, suport în managementul proiectelor investiționale, în facilitarea parteneriatelor intra-regionale și internaționale, în atragerea investițiilor și în crearea unui mecanism de monitorizare și evaluare a implementării politicii de dezvoltare regională.

Atingerea acestui obiectiv va fi posibilă doar cu implicarea tuturor actorilor regionali în procesul de dezvoltare a regiunii, prin promovarea potențialului regional, prin atragerea investițiilor în RDN, prin realizarea următoarelor măsuri.

Rezultatele scontate:

- Instrumentele de suport al procesului de dezvoltare regională sunt create;
- Competențele și capacitățile CRD Nord și ADR Nord în coordonarea multisectorială și implementarea eficientă a SDR Nord la nivel de regiune sunt consolidate;
- Capacitățile APL din RDN în implementarea proiectelor regionale sunt consolidate;
- Mecanismul de finanțare a proiectelor în domeniul de dezvoltare este îmbunătățit.

Denumirea indicatorului	Valoarea inițială 2016	2017	2018	2019	2020
Numărul de Strategii raionale de dezvoltare socio-economică aprobate, unități	11	12			
Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din FNDR, finalizate, unități	0	2			
Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din alte fonduri naționale, cu excepția FNDR, finalizate, unități	10	20			
Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din fonduri internaționale, finalizate, unități	5	4			
Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din FNDR, finalizate, lei	0	39 047 748			
Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din alte fonduri	22 277 933	55 052 391			

naționale, cu excepția FNDR, finalizate, lei					
Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din fonduri internaționale, finalizate, lei	18 752 339	5 385 625			

Măsura 3.1 Crearea și dezvoltarea instrumentelor de suport pentru dezvoltarea regională

Participarea la îmbunătățirea cadrului legal-normativ a politicii de dezvoltare regională constituie un alt pas spre îmbunătățirea guvernantei. Se propune crearea unei baze de date a indicatorilor regionali, cu aplicarea unui sistem geospațial (GIS), cât și elaborarea unui mecanism de monitorizare a proiectelor regionale. Drept instrument de suport pentru dezvoltarea regională poate fi elaborat instrumentul de monitorizare a proiectelor și indicatorilor regionali.

Măsura 3.2 Dezvoltarea capacităților APL în planificare, managementul proiectelor și atragerea investițiilor

Îmbunătățirea guvernantei în dezvoltarea regională este indispensabilă de dezvoltarea capacităților APL în planificare, managementul proiectelor și atragerea investițiilor. APL, alături de CDR Nord, ADR Nord și alți actori regionali, trebuie să devină mai active în managementul proiectelor de dezvoltare regională, asumând-și și o parte din responsabilitate. Din cauza capacităților scăzute în planificarea și managementul proiectelor, dar și a pasivității APL, valoarea investițiilor atrase în sectorul public rămâne la un nivel foarte redus. Pentru perioada 2016-2020 activitățile măsurii vor fi orientate spre consolidarea capacităților APL în elaborarea și armonizarea strategiilor de dezvoltare economică locală cu politicile regionale, elaborarea și managementul proiectelor, cooperarea intercomunală.

Măsura 3.3 Facilitarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali

Proiectele implementate la nivel și cu impact regional de diferiți actori naționali și internaționali trebuie să se desfășoare în sinergie. Până la momentul actual ADR Nord sau CRD Nord nu sunt informați de către unii donatori cu privire la proiectele cu impact regional desfășurate în RDN. Crearea unei baze de date a tuturor proiectelor cu impact regional desfășurate în RDN va facilita colectarea indicatorilor regionali de dezvoltare. Consiliile raionale pot juca un rol esențial în acest demers prin informarea ADR Nord despre toate proiectele implementate în raioane cu suportul donatorilor străini. Facilitarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali va îmbunătăți semnificativ guvernanta locală în domeniul dezvoltării regionale. Organizarea unui șir de evenimente cu participarea actorilor locali, regionali și internaționali va facilita crearea parteneriatelor între aceștia.

IV. SURSE DE FINANȚARE EXISTENTE PENTRU IMPLEMENTAREA SDR NORD

În contextul implementării proiectelor de dezvoltare regională, conform ariilor de intervenție prevăzute în Strategia de Dezvoltare Regională Nord 2016-2020, sunt evaluate posibilele mecanisme de finanțare din:

4.1 Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR)

Conform *Legii nr. 438 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova din 28.12.2006*, principala sursă de finanțare a programelor și a proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor de dezvoltare regională este FNDR. Fondul se formează din alocațiile anuale de la Bugetul de Stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse, în special din resurse oferite de către partenerii externi. Quantumul FNDR este de **1%** din veniturile Bugetului de Stat, aprobat prin Legea Bugetului de Stat pentru anul respectiv. În FNDR pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene. Conform Legii, repartizarea mijloacelor fondurilor pe regiuni se bazează pe principiul alocării prioritare zonelor defavorizate din regiunile de dezvoltare. În același timp, alocarea resurselor va depinde de conformitatea și calitatea proiectelor prezentate. Proiectele regionale vor fi finanțate din sursele FNDR numai după desfășurarea Apelului de propuneri de proiecte, conform cerințelor MO al FNDR.

4.2 Alte surse publice naționale

Pentru finanțarea obiectivelor și măsurilor prevăzute de Strategia de Dezvoltare Regională pot fi orientate și alte surse publice naționale disponibile:

- Fondul Național Ecologic (FEN);
- Fondul Rutier (FR);
- Fondul pentru Eficiență Energetică (FEE);
- Fondul de subvenționare în agricultură (FSA);
- Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM);
- Alte programe guvernamentale.

Luând în considerație faptul că sursele proprii ale raioanelor acoperă doar până la 50% din necesitățile de bază, autoritățile locale depinzând de transferurile de la Bugetul de Stat, bugetele UAT nu pot servi drept o sursă semnificativă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională. Cu toate acestea, transferurile cu destinație specială de la Bugetul de Stat, care reprezintă aproximativ 15% din totalul transferurilor și sunt, de obicei, orientate spre realizarea unor proiecte de construcții/investiții capitale, ar putea fi orientate spre complementarea finanțării pentru proiectele de dezvoltare regională.

Adițional, autoritățile locale ar putea orienta surse din bugetele UAT spre cofinanțarea unor proiecte, în special în cadrul programelor de asistență externă, unde o asemenea cofinanțare este obligatorie sau spre susținerea pregătirii unor proiecte prioritare (efectuarea studiilor inițiale, angajarea unor consultanți etc.).

4.3 Asistența externă

O sursă importantă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională constituie asistența acordată de donatorii externi, atât prin programele de cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, cât și prin programe disponibile autorităților regionale și locale. Odată cu crearea cadrului instituțional și strategic de dezvoltare regională și implementarea în practică a politicii de dezvoltare regională, donatorii externi contribuie prin alocarea asistenței în formă de suport direct bugetului în FNDR. Adițional, multe din programele și proiectele de asistență externă, implementate în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova și autoritățile centrale au o dimensiune spațială regională sau locală. Astfel, APL-le din RDN pot accesa, în mod direct, fonduri din programele de dezvoltare ale UE. În acest sens, fondurile UE oferă trei tipuri de pârghii în vederea îmbunătățirii calității guvernării regionale: (1) planificare strategică și dezvoltarea politicilor guvernamentale îmbunătățită; (2) capacități administrative și instituționale consolidate (3) un parteneriat coerent, bazat pe o abordare ce ține de elaborarea politicilor. Există trei tipuri de instrumente financiare ale UE disponibile autorităților publice locale: tematice (Organizații ale societății civile și autoritățile locale (OSC-AL) 2014-2020), bilaterale (Programul Pilot de Dezvoltare Regională (PPDR) și regionale (cooperarea transfrontalieră, cooperarea transnațională și programele de cooperare teritorială).

Pe lângă aceste instrumente financiare descrise, există o serie de programe UE care vin în susținerea implementării planului de acțiuni al SDR Nord, printre care programul COMUS - Strategii urbane ghidate de comunitate în orașe istorice, Convenția primarilor, Fondul Parteneriatului pentru Eficiență Energetică și Mediu Înconjurător din Europa de Est (E5P) precum și Programul european de vecinătate pentru agricultură și dezvoltare rurală (PEVADR).

V. MECANISME DE IMPLEMENTARE ȘI RISCURI

Procesul de elaborare a SDR Nord are la bază acțiunea de planificare strategică ce stabilește etapele de implementare, precum și monitorizarea și evaluarea documentului. Dimensiunile de paradigmă, cea investițională și normativă sunt integrate în etapele de implementare a strategiei. Etapele de implementare a SNDR 2016-2020 vor fi reflectate totalmente și în SDR Nord. Astfel, implementarea SDR Nord va fi divizată în:

5.1 Etapele de implementare

- Etapa 1. Etapă tranzitorie spre o nouă paradigmă a dezvoltării regionale, cu un cadru temporar estimativ de 3 ani, din 2016 până în 2018.
- Etapa 2. Realizarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova este un proces intersectorial integrat și unitar de planificare, gestionare și coordonare. Perioada de implementarea a acestei etape va fi 2018-2020.

După cum se menționează în SNDR, această etapă trebuie să pregătească terenul pentru o nouă paradigmă în dezvoltarea regională. Totuși implementarea SDR Nord în primii 3 ani (2016-2018) va urma abordarea actuală a politicii de dezvoltare regională. De asemenea, la această etapă ADR Nord se va implica activ în elaborarea propunerilor pentru perfecționarea cadrului legal ce va asigura atingerea obiectivului specific 3.

Măsurile și activitățile puse în aplicare în etapa a doua vor fi realizate în baza noii paradigme a dezvoltării regionale.

Tabel 2. Riscuri în procesul de implementare a SDR Nord

Risc	Impact	Probabilitate	Acțiuni
Factori politici			
Instabilitatea politică și guvernamentală	major	probabil	-
Tergiversarea operării modificărilor cadrului legal ce ar acorda un grad de autonomie mai mare ADR	moderat	posibil	-
Lipsa voinței politice pentru implementarea reformei de descentralizare	major	aproape sigur	-
Gradul sporit de corupție ar putea afecta capacitatea APL de a implementa proiecte	major	posibil	-
Factori economici			
Criza economică ar putea afecta resursele bugetare alocate DR	major	aproape sigur	Identificarea resurselor necesare de la donatorii externi
Diminuarea investițiilor din cauza scăderii numărului populației economic active	major	probabil	Acțiuni de susținere a tinerilor prin crearea accesului pe piața muncii, Programul prima casă accesibil, locuri în grădinițe, susținerea inițierii afacerilor.
Fluctuația de pe piața valutară și instabilitatea nivelului prețurilor	major	aproape sigur	-
Migrația forței de muncă	sever	aproape sigur	Continuarea atragerii investițiilor străine, deschiderea parcurilor industriale, susținerea IMM.
Factori de mediu			

Schimbarea climei și calamități naturale	major	probabil	Atragerea investițiilor pentru prevenirea pericolelor provocate de calamitățile naturale
Poluarea apelor subterane	sever	probabil	Construcția rețelelor de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor. Efectuarea analizelor permanente a apelor subterane.
Cresterea numărului gunoiștelor autorizate	sever	puțin probabil	Regionalizarea serviciilor de MDS. Campanii de conștientizare privind necesitatea colectării și evacuării deșeurilor
Factori operaționali			
Capacități limitate a APL de a dezvolta și implementa proiecte	major	aproape sigur	Instruirea specialiștilor și funcționarilor. Stabilirea parteneriatelor cu ONG în dezvoltarea și aplicarea proiectelor
Lipsa sinergiei între donatori și ADR în implementarea proiectelor regionale	moderat	posibil	Informarea Consiliilor raionale și a ADR de către donatori cu privire la proiectele implementate
Progres lent în cooperarea intercomunitară și regionalizarea serviciilor	major	posibil	Promovarea cooperării intercomunitare în rândul APL și a prestatorilor de servicii. Prezentarea cazurilor de succes.

VI. MECANISME DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Monitorizarea și evaluarea va avea loc la nivelul acestei Strategii, în baza planului de acțiuni și la nivelul proiectelor individuale incluse în Planul operațional regional (POR) Nord. Scopul procesului de monitorizare este de a arăta la ce etapă este implementarea Strategiei precum și de a veni recomandări pentru eficientizarea implementării acesteia.

ADR Nord, în conformitate cu legislația în vigoare, va asigura monitorizarea și evaluarea implementării SDR Nord și a POR Nord. În acest context se vor colecta indicatorii ce se vor obține din datele statistice puse la dispoziție de Biroul Național de Statistică.

ADR Nord va raporta despre proiectele finanțate din FNDR și din alte surse către CRD Nord și MADRM. Rapoartele trimestriale vor conține informații despre implementarea proiectelor. Rapoartele bianuale prezentate CRD Nord, de asemenea, vor indica progresul în vederea implementării SDR Nord. Un raport anual cu privire la implementarea SDR Nord va fi pregătit de ADR Nord la sfârșitul fiecărui an fiscal. În cazuri excepționale de bifurcații regresive a evoluției proiectelor SDR Nord, echipa ADR Nord va raporta ad-hoc organelor abilitate prognozarea anticipativă a evenimentelor.

Așa cum proiectele cu impact asupra dezvoltării regionale vor fi implementate cu suportul diferitor donatori, se va colecta informația necesară pentru monitorizare de la Consiliile Raionale (CR). Totodată, trebuie de ținut cont de faptul că CR nu vor raporta în baza indicatorilor prestabiliți, ci mai degrabă vor furniza informații generale despre bugetele proiectelor, aria de intervenție și donatorul. Pe parcursul perioadei de implementare a SDR Nord cu suportul și asistența partenerilor

de dezvoltare și BNS s-a creat un nou mecanism de M&E la nivel regional, care v-ar permite monitorizarea și evaluarea atingerii indicatorilor prestabiliți.

Indicatori pentru evaluarea obiectivului general și a celor specifice:

- **Pentru Obiectivul general** „Cooperare eficientă pentru dezvoltarea echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Nord” urmează a fi calculați următorii indicatori complecși:
 1. PIB – ul regional pe cap de locuitor (c.p.) în prețuri curente, mii lei;
 2. Rata sărăciei în RDN, %;
 3. Indicele de disparitate pentru PIB p.c.

- **Pentru Obiectivul specific 1** „Accesul asigurat la servicii și utilități publice calitative”:
 1. Ponderea drumurilor regionale modernizate, %;
 2. Rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă (urban/rural), %;
 3. Rata de conectare a populației la servicii de canalizare (urban/rural), %;
 4. Rata de acoperire cu servicii de MDS,%
 5. Numărul gunoiștilor neautorizate, unități;
 6. Suprafața clădirilor și spațiilor publice renovate prin măsuri de eficiență energetică, m².

- **Pentru Obiectivul specific 2** „Creștere economică sustenabilă asigurată în RDN”:
 1. Produsul Intern Brut regional, prețuri curente, mii lei;
 2. Valoarea adăugată brută regională, prețuri curente, mii lei;
 3. Investiții pe cap de locuitor la nivel regional, lei;
 4. Investiții capitale în parcurile industriale, ZEL, milioane lei;
 5. Numărul de IMM la 1000 de locuitori, unități;
 6. Centre de cercetare și inovare, unități;
 7. Numărul obiectivelor turistice reabilite / amenajate, unități;
 8. Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare, locuri-pat.

- **Pentru Obiectivul specific 3** „Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale”:
 1. Numărul de Strategii raionale de dezvoltare socio-economică aprobate, unități
 2. Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din FNDR, finalizate, unități
 3. Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din alte fonduri naționale, cu excepția FNDR, finalizate, unități

4. Numărul proiectelor de dezvoltare regională finanțate din fonduri internaționale, finalizate, unități
5. Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din FNDR, finalizate, lei
6. Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din alte fonduri naționale, cu excepția FNDR, finalizate, lei
7. Valoarea proiectelor de dezvoltare regională finanțate din fonduri internaționale, finalizate, lei

Evaluarea va veni cu o analiză privind gradul de realizare a indicatorilor cuprinși în strategie, precum și eficiența implementării strategiei. În procesul de evaluare se va ține cont și de sustenabilitatea rezultatelor obținute, dar și a cauzelor care au asigurat succesul sau insuccesul în implementarea strategiei.

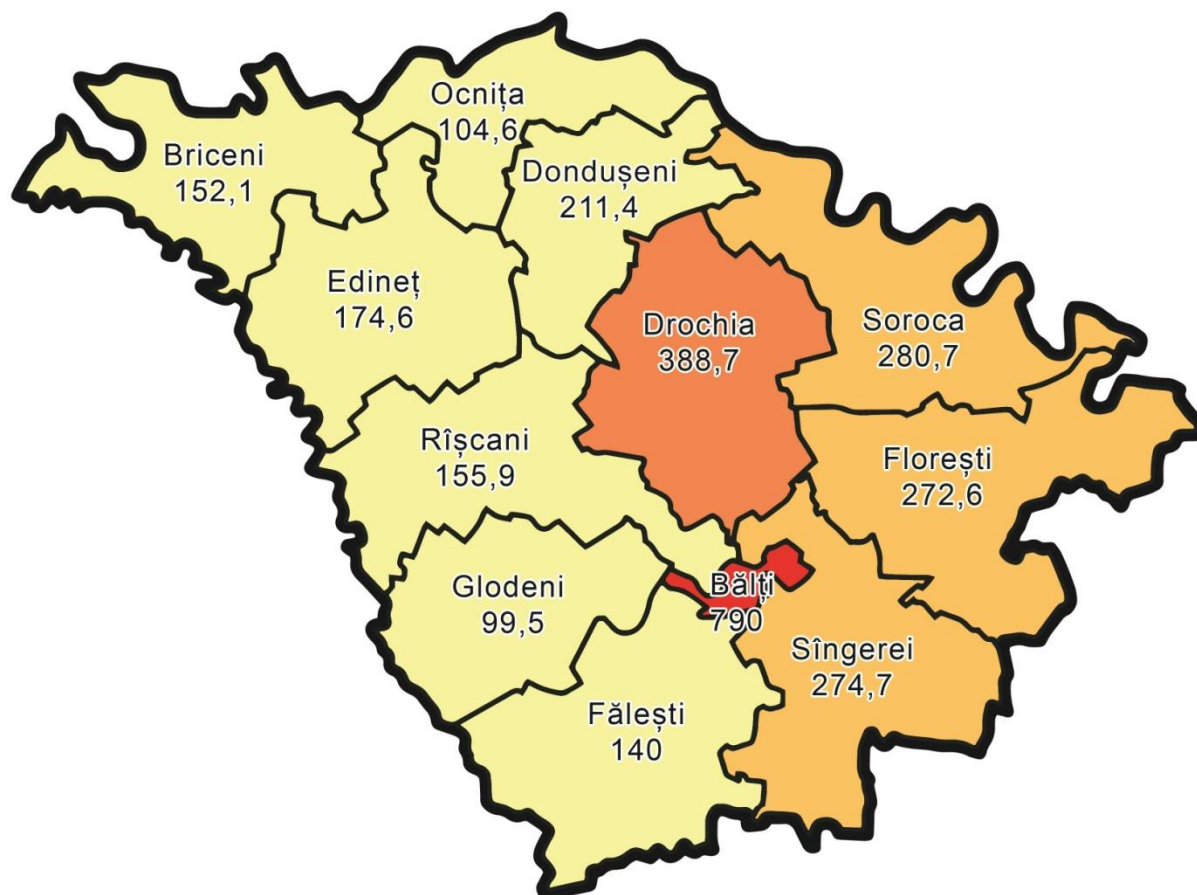
Tabel 3. Principalii indicatori socio-economici al Regiunii de Dezvoltare Nord, 2012-2016

Indicatori	2012	2013	2014	2015	2016
Suprafața, km ²	10.014	10.014	10.014	10.014	10.014
Populația, mii persoane	1002,6	999,2	994,8	991,2	987,5
Populația rurală, mii persoane	646,6	642,5	637,9	634,3	630,6
Populația urbană, mii persoane	355,9	356,7	356,9	356,9	356,9
Densitatea populației la 1 km ²	100,1	99,78	99,3	99,0	98,6
Durata medie a vieții, ani	71,8	72,1	72,2	72,3	-
Numărul de localități, unități	572	572	572	572	572
Administrații publice locale de nivelul I, unități	315	315	315	315	315
Administrații publice locale de nivelul II, unități	12	12	12	12	12
Produsul Intern Brut Regional, mii lei	-	18381911	20519025	21818768	-
Produsul Intern Brut Regional per locuitor, mii lei	-	18,44	20,66	22,1	-
Numărul de întreprinderi, unități	5991	6160	6271	6301	6402
Valoarea producției fabricate, milioane lei	7050,1	7282,1	8941,7	8934,6	10185,7
Valoarea producției livrate, milioane lei	6232,4	6180,8	8089,1	8966,6	9757,8
Investiții în active materiale pe termen lung, milioane lei	2400,7	2828,1	3044,8	2452,1	2982,6
Rata de activitate, %	38,7	39,6	40,8	44,4	44,9
Rata de ocupare, %	36,9	38,0	39,9	42,4	43,1
Rata șomajului, %	4,6	3,9	2,4	4,5	4,0
Salariul mediu lunar, lei	2905,3	3161,4	3522,1	3871,0	4211,9
Veniturile medii disponibile, lei/pers	1412,6	1572,6	1697,2	1838,8	1844,9
Cheltuielile totale de consum medii lunare, lei/pers	1453,1	1603,8	1682,4	1908,5	1885,9
Numărul instituțiilor de învățământ	963	963	961	950	938
Numărul instituțiilor medico-sanitare, unități	167	200	227	231	238

Numărul total de medici la 10 000 locuitori, unități	19,9	19,6	19,1	18,9	18,9
Numărul de instituții culturale	467	467	467	459	458
Lungimea drumurilor publice, km	3390,5	3390,5	3390,5	3390,5	3390,7
Pondere localităților conectate la energie electrică, %	100	100	100	100	100
Dotarea locuințelor cu apeduct rețea publică, %	38,8	39,2	39,2	39,5	40,2
Dotarea locuințelor cu sistem de canalizare public, %	23,4	21,2	21,9	21,4	20,0
Deșeuri, mii tone	773,322	731,203	803,903	2487,3	735,6

Harta 1: Investiții în active materiale pe termen lung în Regiunea de Dezvoltare Nord

Investiții în active materiale pe termen lung în Regiunea de Dezvoltare Nord anul 2014

Investiții în active materiale pe termen lung, în profil teritorial după Raioane/Regiuni, Surse de finanțare și Ani

Surse de finanțare : total - bugetele unităților

Administrativ teritoriale și bugetul de Stat

Unitate de măsură: Milioane Lei

Ani : 2014

99,5 - 237,6

237,6 - 375,7

375,7 - 513,8

513,8 - 651,9

651,9 - 790 ttt

Sursa datelor : Biroul Național de Statistică

Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

Investiții în active materiale:

Municipiul Bălți 790 Mln. Lei

Drochia 388,7 Mln. Lei

Soroca 280,7 Mln. Lei

Sîngerei 274,7 Mln. Lei

Florești 272,6 Mln. Lei

Dondușeni 211,4 Mln. Lei

Edineț 174,6 Mln. Lei

Rîșcani 155,9 Mln. Lei

Briceni 152,1 Mln. Lei

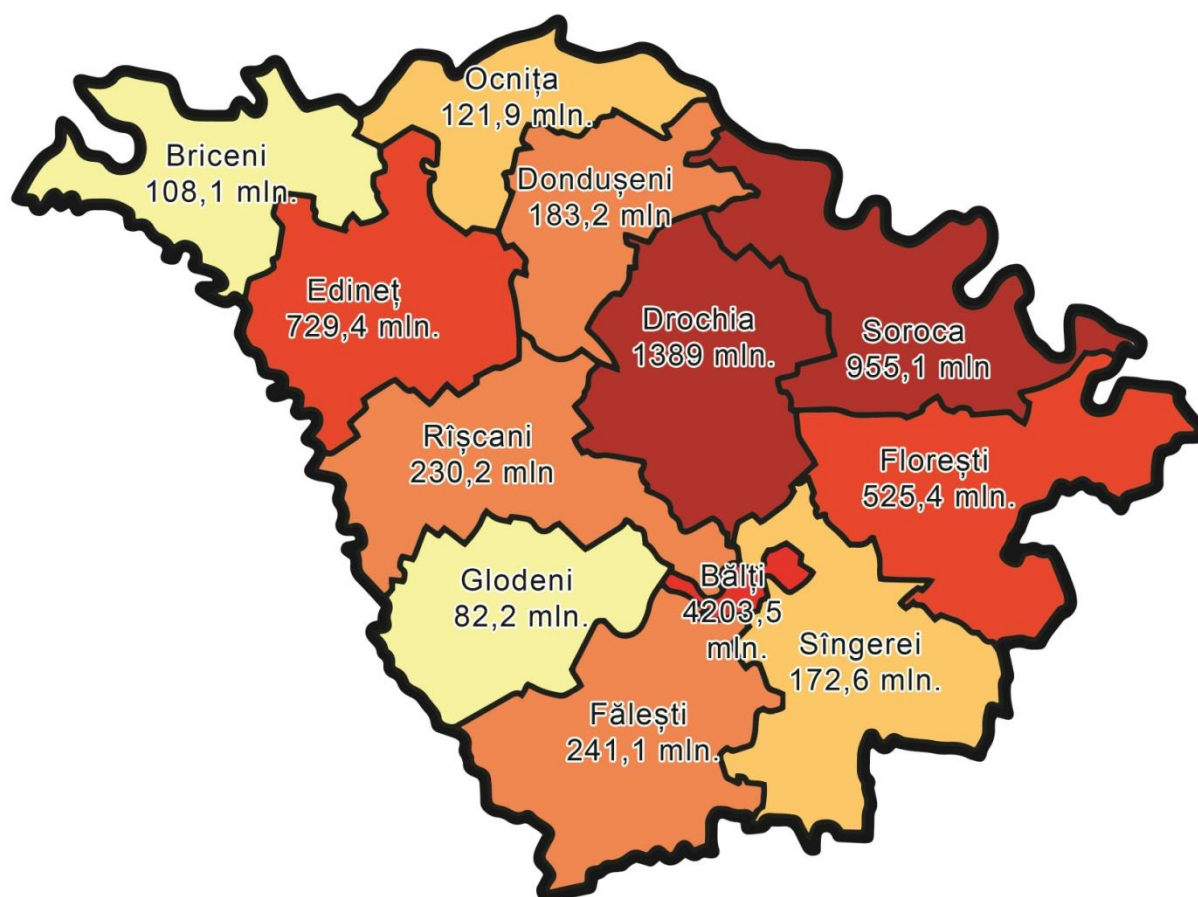
Fălești 140 Mln. Lei

Ocnita 104,6 Mln. Lei

Glodeni 99,5 Mln. Lei

Harta 2: Valoarea producției fabricate în regiunea de Dezvoltare Nord

Valoarea Producției Fabricate în Regiunea de Dezvoltare Nord anul 2014

Valoarea producției fabricate după Regiuni/Raioane,
Unitate de măsură și Ani
Unitate de măsură: Milioane Lei
Ani : 2014

- 82,2 - 108,1 (2)
- 121,9 - 172,6 (2)
- 183,2 - 241,1 (3)
- 525,4 - 729,4 (2)
- 955,1 - 4 203,5 (3)

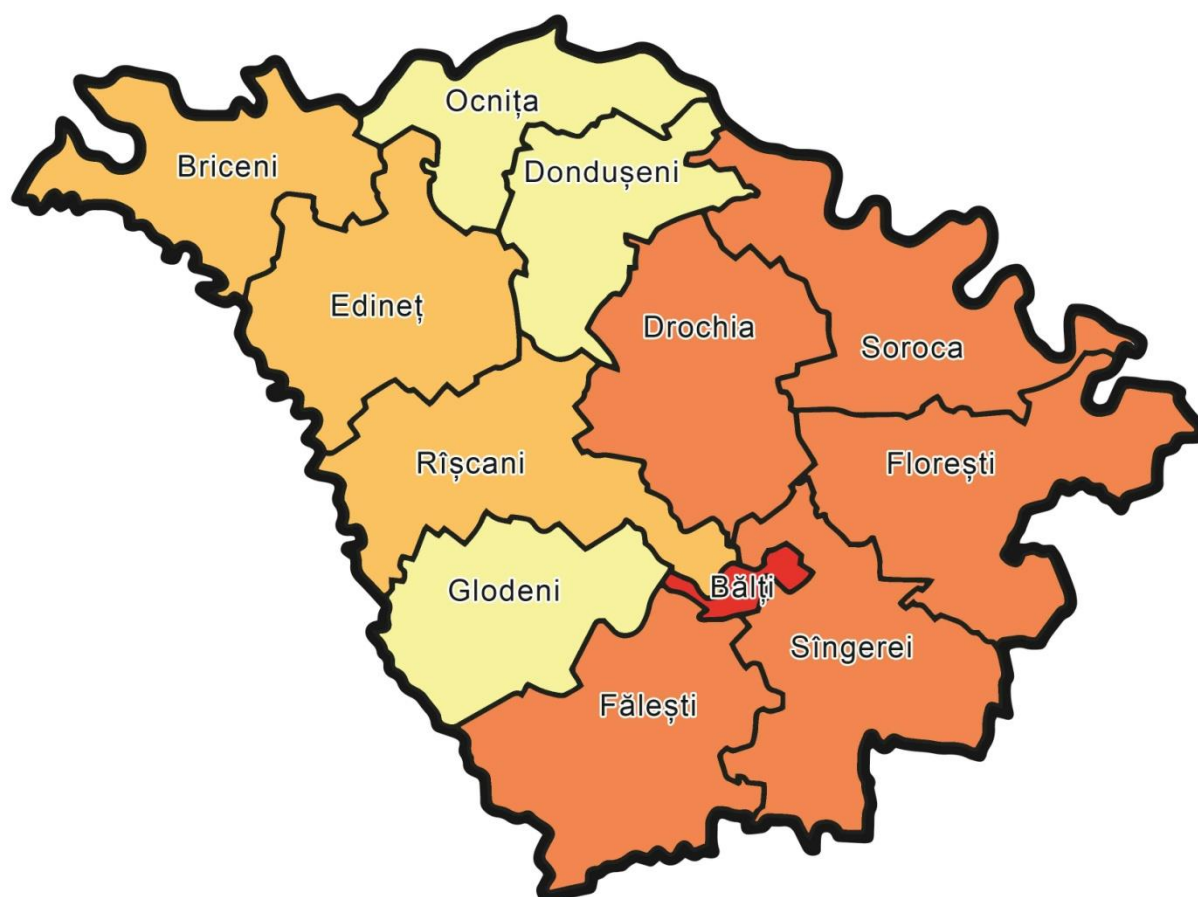
Sursa datelor : Biroul Național de Statistică

Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

Valoarea producției fabricate :
Municipiul Bălți 4203,5 Mln. Lei
Drochia 1389 Mln. Lei
Soroca 955,1 Mln. Lei
Edineț 729,4 Mln. Lei
Florești 525,4 Mln. Lei
Fălești 241,1 Mln. Lei
Rîșcani 230,2 Mln. Lei
Dondușeni 183,2 Mln. Lei
Sîngerei 172,6 Mln. Lei
Ocnîța 121,9 Mln. Lei
Briceni 108,1 Mln. Lei
Glodeni 82,2 Mln. Lei

Harta 3: Populația stabilă în Regiunea de Dezvoltare Nord

Populația stabilă în Regiunea de Dezvoltare Nord

Populația stabilă la începutul anului după Vîrste, Raioane, Ani, Medii și sexe.

Medii : Total

Sexe : Ambele sexe

Vîrste : Vîrste - total

Ani : 2015

43 292 - 64 919,2

64 919,2 - 86 135,4

86 135,4 - 107 351,6

107 351,6 - 128 567,8

128 567,8 - 149 784

Sursa datelor : Biroul Național de Statistică

Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

Populația Stabilă:

Municipiul Bălți 150 242 persoane

Soroca 100 098 persoane

Sîngerei 92 365 persoane

Fălești 91 777 persoane

Florești 88 142 persoane

Drochia 88 007 persoane

Edineț 81 156 persoane

Briceni 73 433 persoane

Rîșcani 68 371 persoane

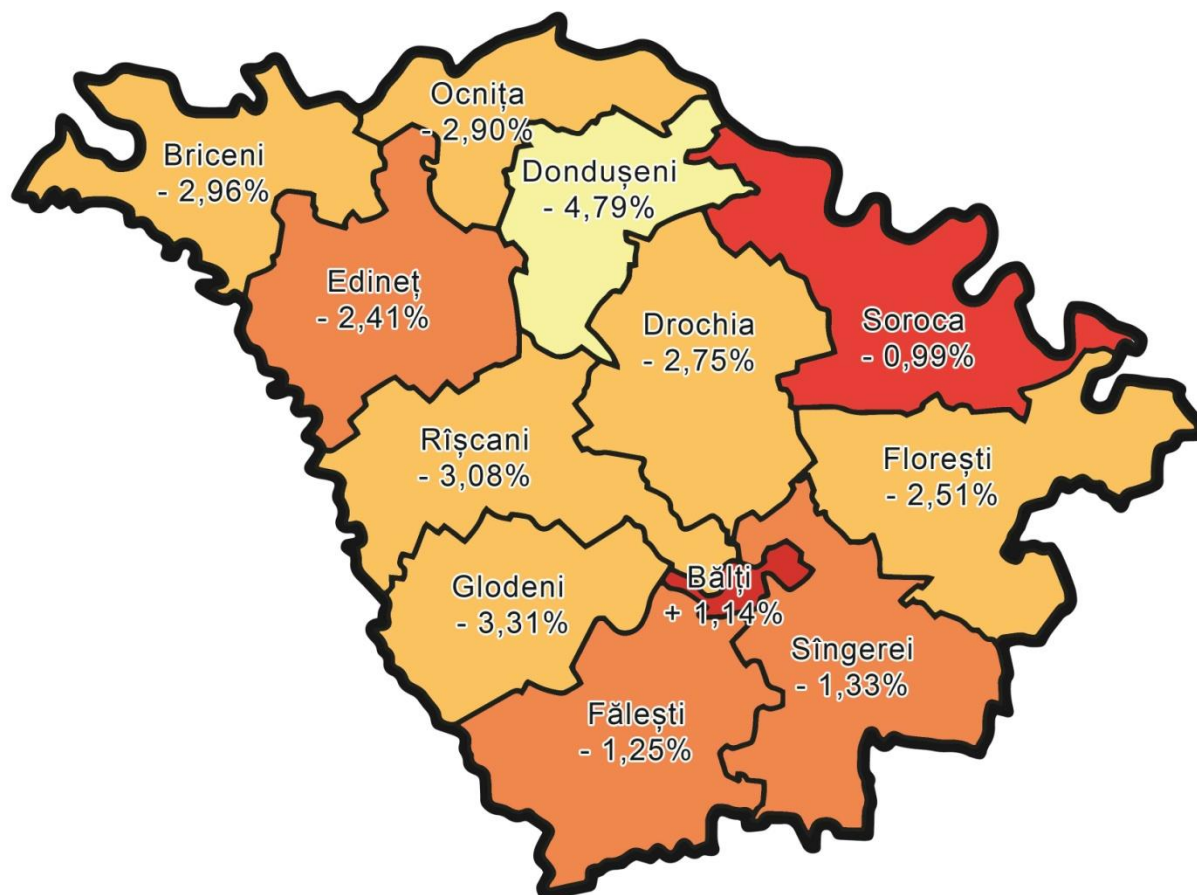
Glodeni 60 042 persoane

Ocnița 54 321 persoane

Dondușeni 43 292 persoane

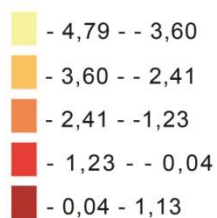
Harta 4: Evoluția populației totale 2009-2014 în Regiunea de Dezvoltare Nord

Evoluția populației totale a Regiunii de Dezvoltare Nord 2009 - 2014

Evoluția totală a populației, în profil teritorial după Raioane.

Unitate de măsură: procente(%)
Ani : 2009-2014

Sursa datelor : Biroul Național de Statistică

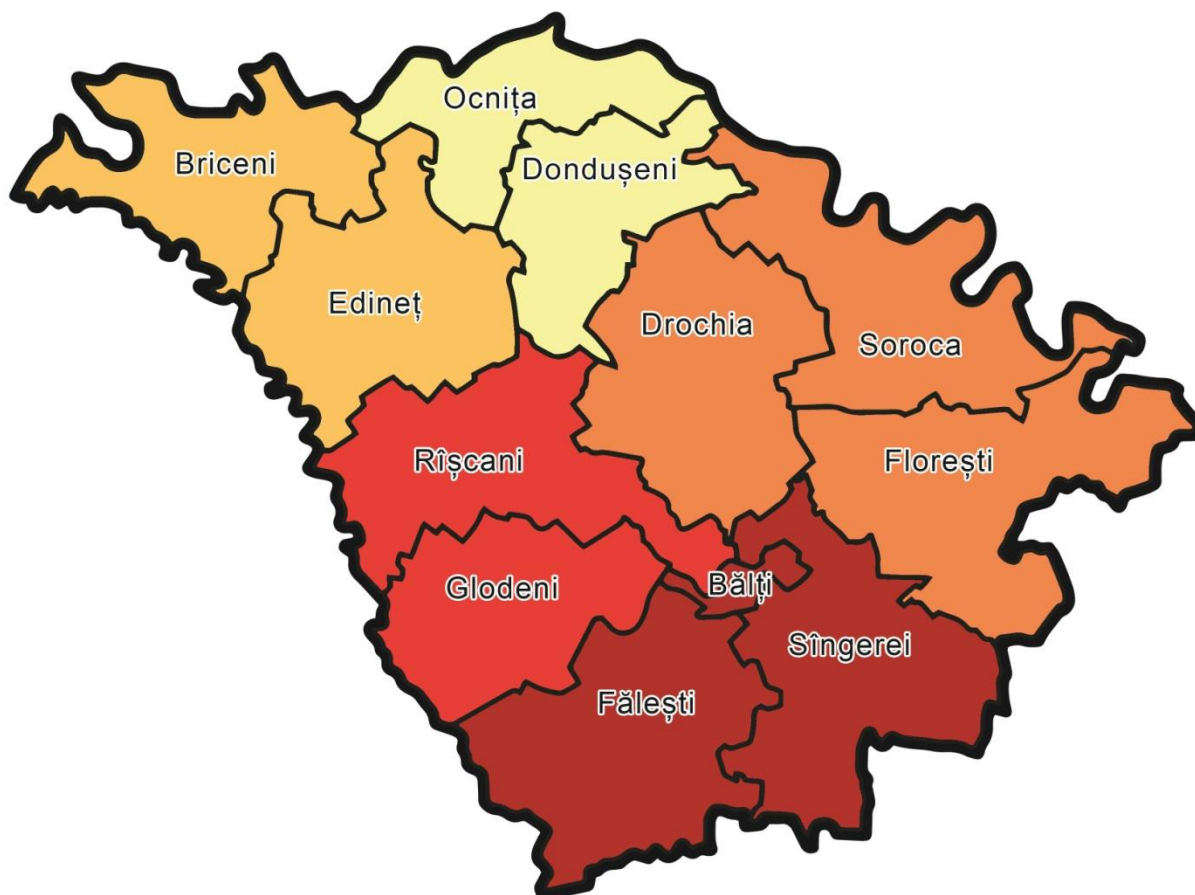
Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

Evoluția totală a populației :

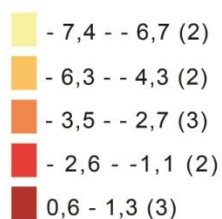
Municipiul Balti +1,14 %
Briceni - -2,96 %
Donduseni - -4,79 %
Drochia - -2,75 %
Edinet - -2,41 %
Falesti - -1,25 %
Floresti - -2,51 %
Glodeni - -3,31 %
Ocnita - -2,90 %
Riscani - -3,08 %
Singerei - -1,33 %
Soroca - -0,99 %

Harta 5: Sporul natural în Regiunea de dezvoltare Nord

Sporul Natural în Regiunea de Dezvoltare Nord începutul anului 2015

Ratele mișcării naturale după Raioane/Regiuni, Ani și Indicatori
Indicatori : Spor natural
Ani : 2014

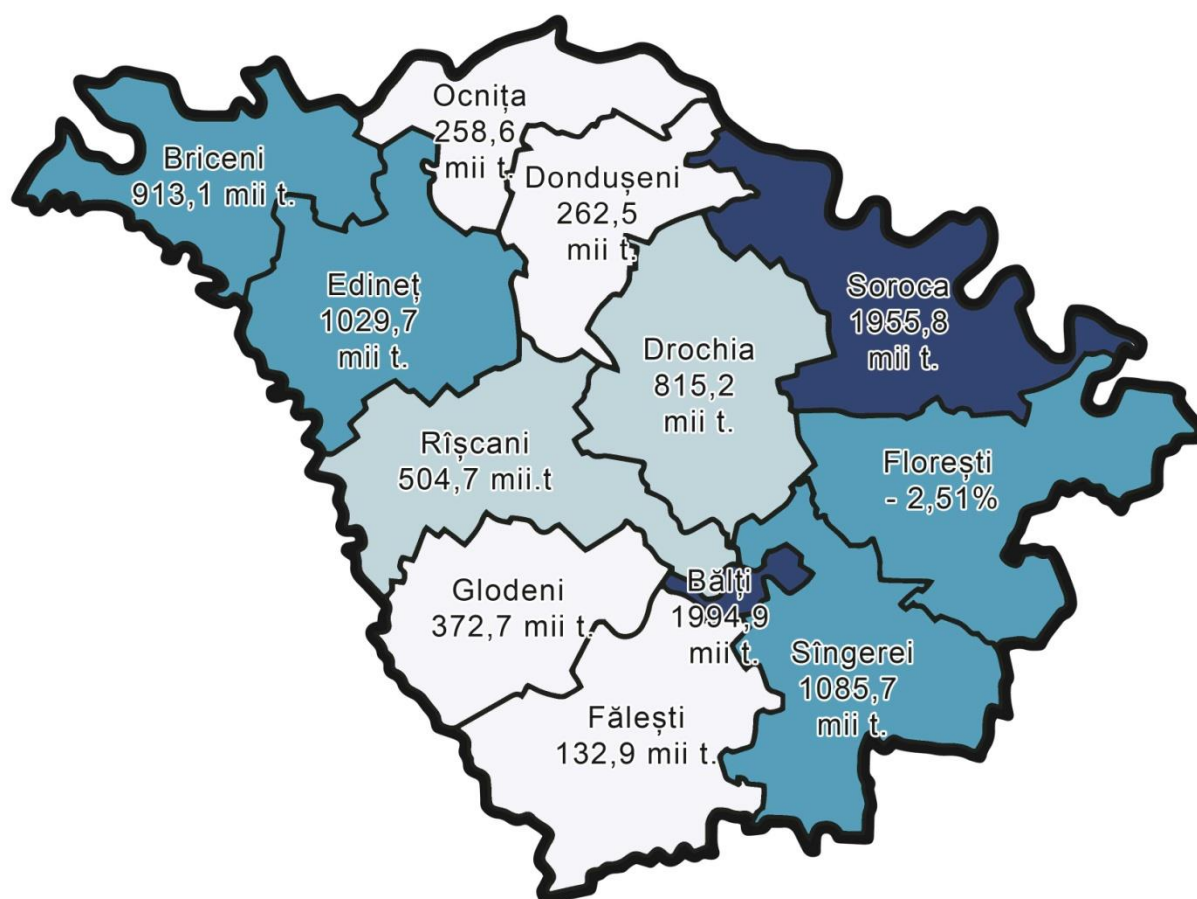

Sursa datelor : Biroul Național de Statistică
Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

Sporul natural:
Sîngerei 1,3 promile
Municipiul Bălți 0,7 promile
Fălești 0,6 promile
Glodeni -1,1 promile
Rîșcani -2,6 promile
Florești -2,7 promile
Soroca -2,9 promile
Drochia -3,5 promile
Edineț -4,3 promile
Briceni -6,3 promile
Ocnița -6,7 promile
Dondușeni -7,4 promile

Harta 6: Transportul de mărfuri în Regiunea de Dezvoltare Nord

Transportul de marfuri în Regiunea de Dezvoltare Nord

Transportul de marfuri după Raioane/Regiuni,
Indicatori și Ani

Unitate de măsură: mii tone
Ani : 2014

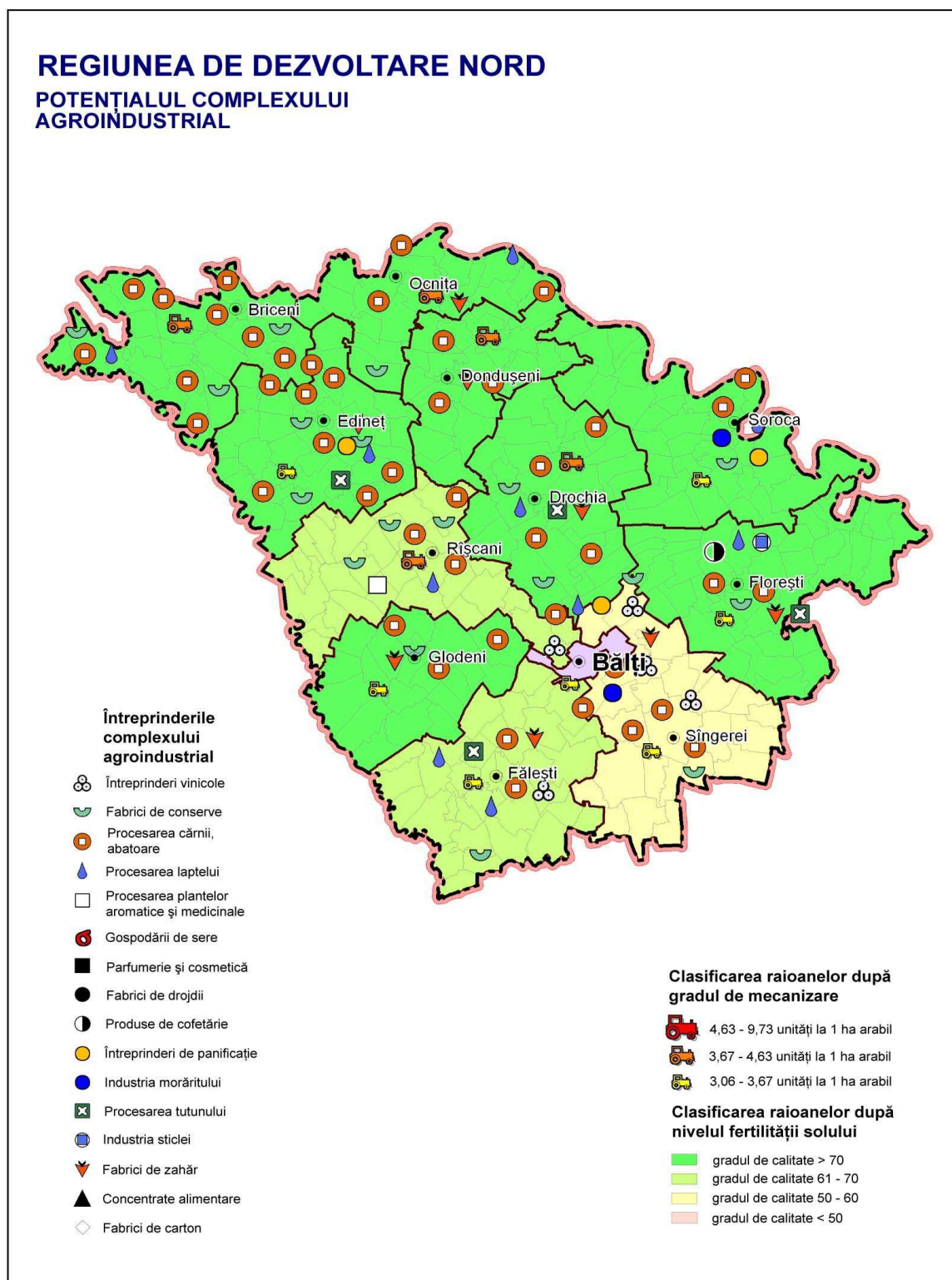
Sursa datelor : Biroul Național de Statistică

Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

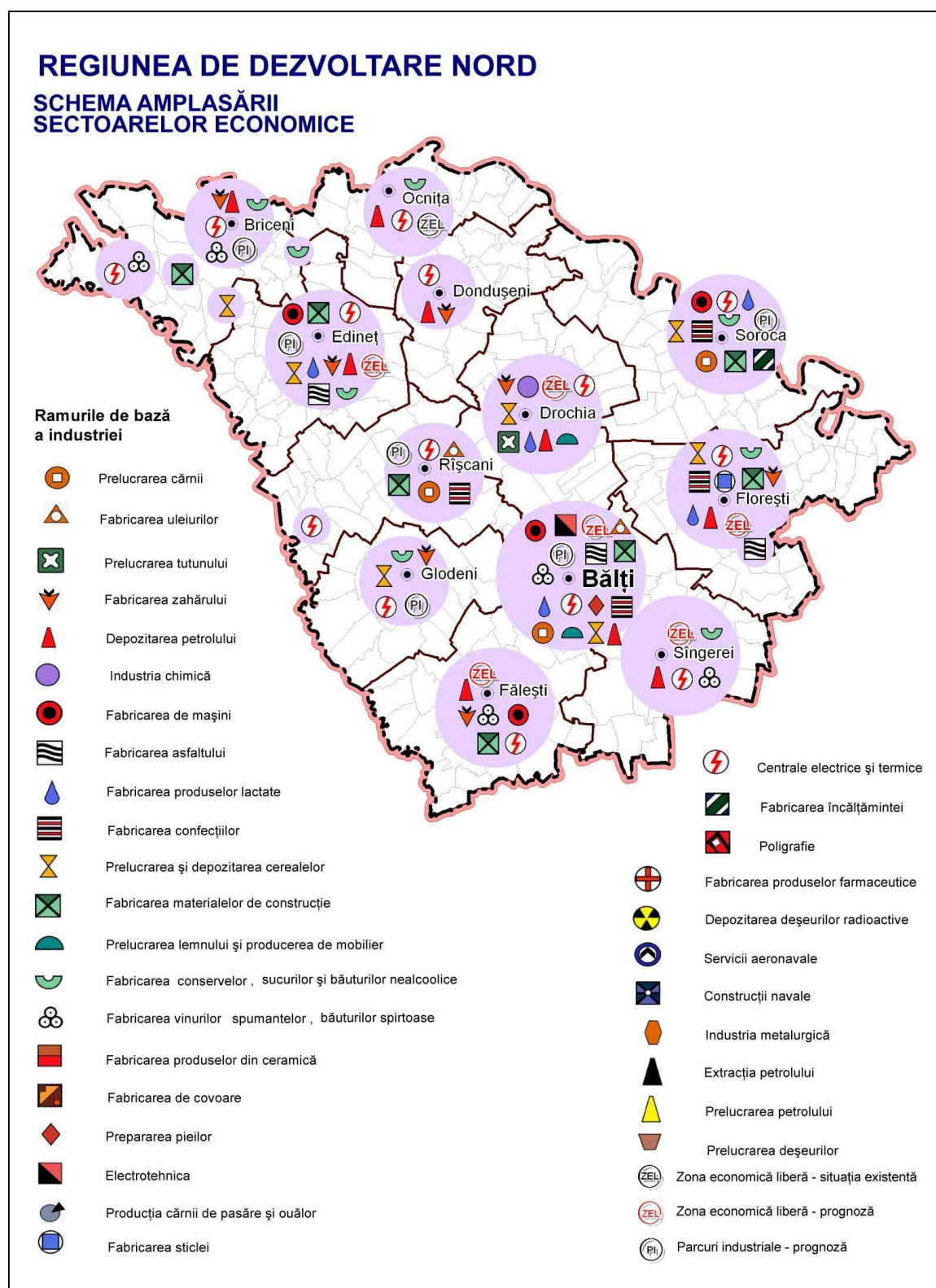
Evoluția totală a populației :

Municipiul Bălți - 1944,9 mii tone
Briceni - 913,1 mii tone
Dondușeni - 262,5 mii tone
Drochia - 815,2 mii tone
Edineț - 1029,7 mii tone
Fălești - 132,9 mii tone
Florești - 1038,7 mii tone
Glodeni - 372,7 mii tone
Ocnîța - 258,6 mii tone
Rîșcani - 504,7 mii tone
Sîngerei - 1085,7 mii tone
Soroca - 1955,8 mii tone

Harta 7: Potențialul complexului Agroindustrial

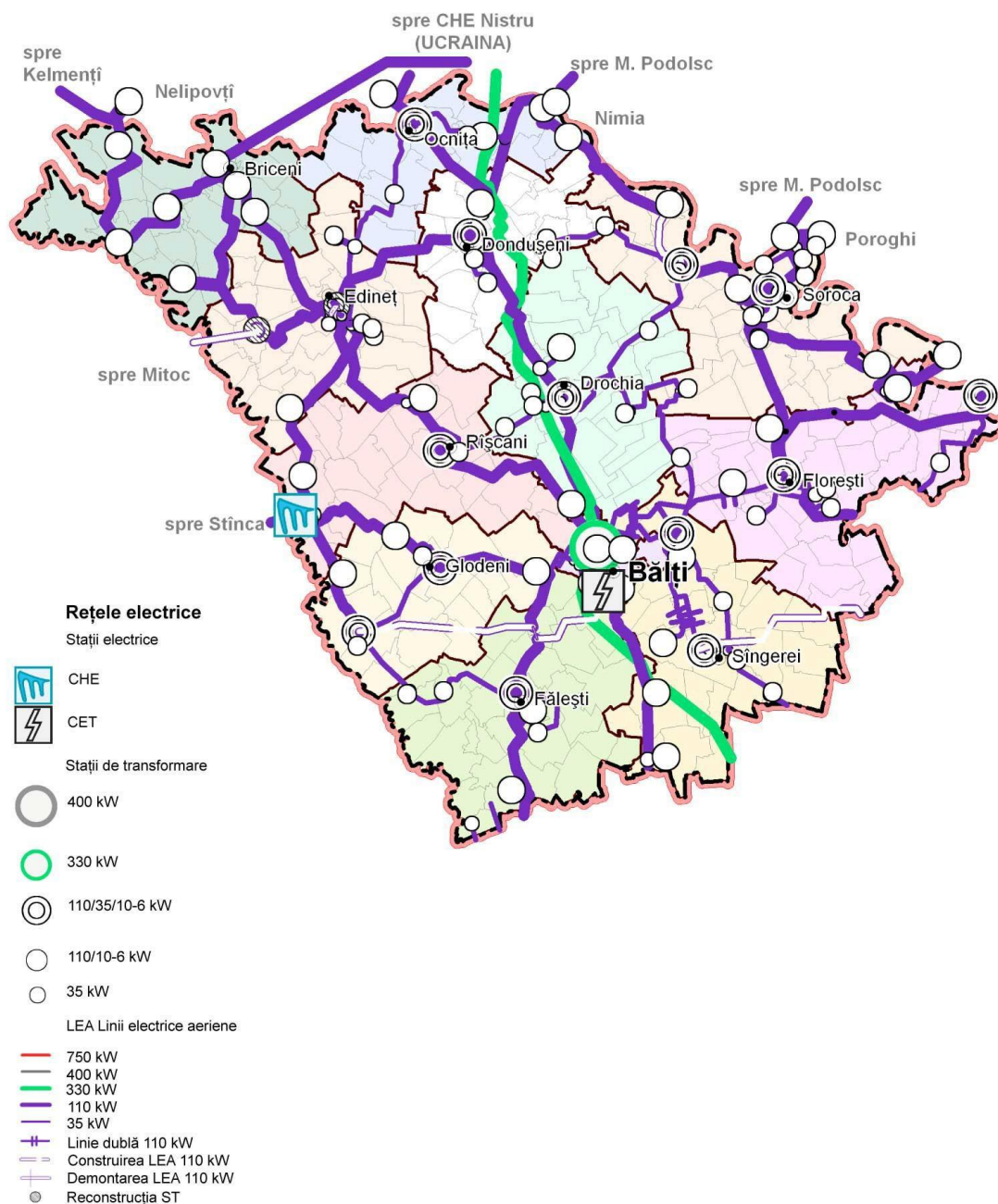
Harta 8: Schema amplasării sectoarelor economice

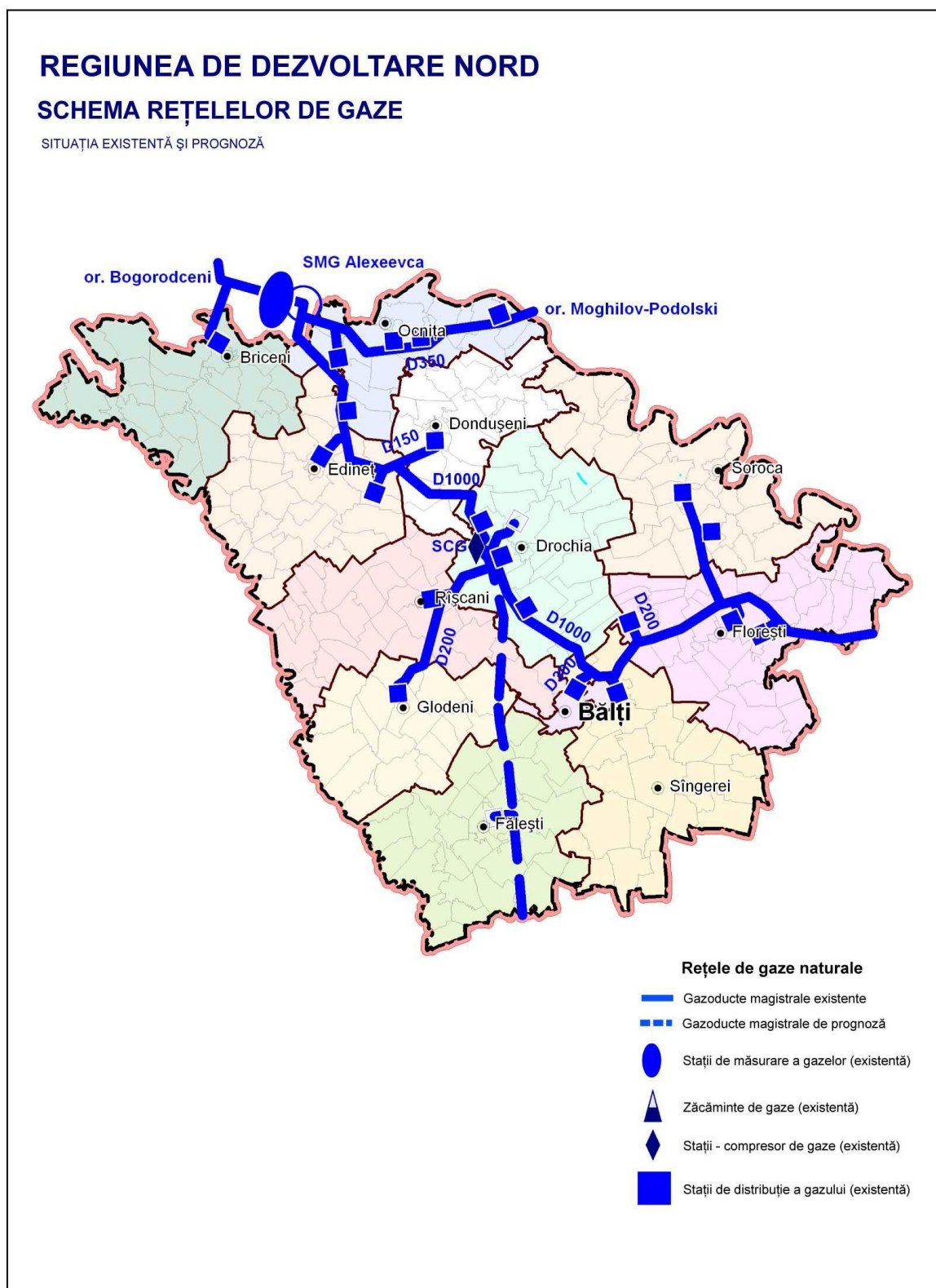
Harta 9: Sistemului energetic

REGIUNEA NORD SISTEMUL ENERGETIC

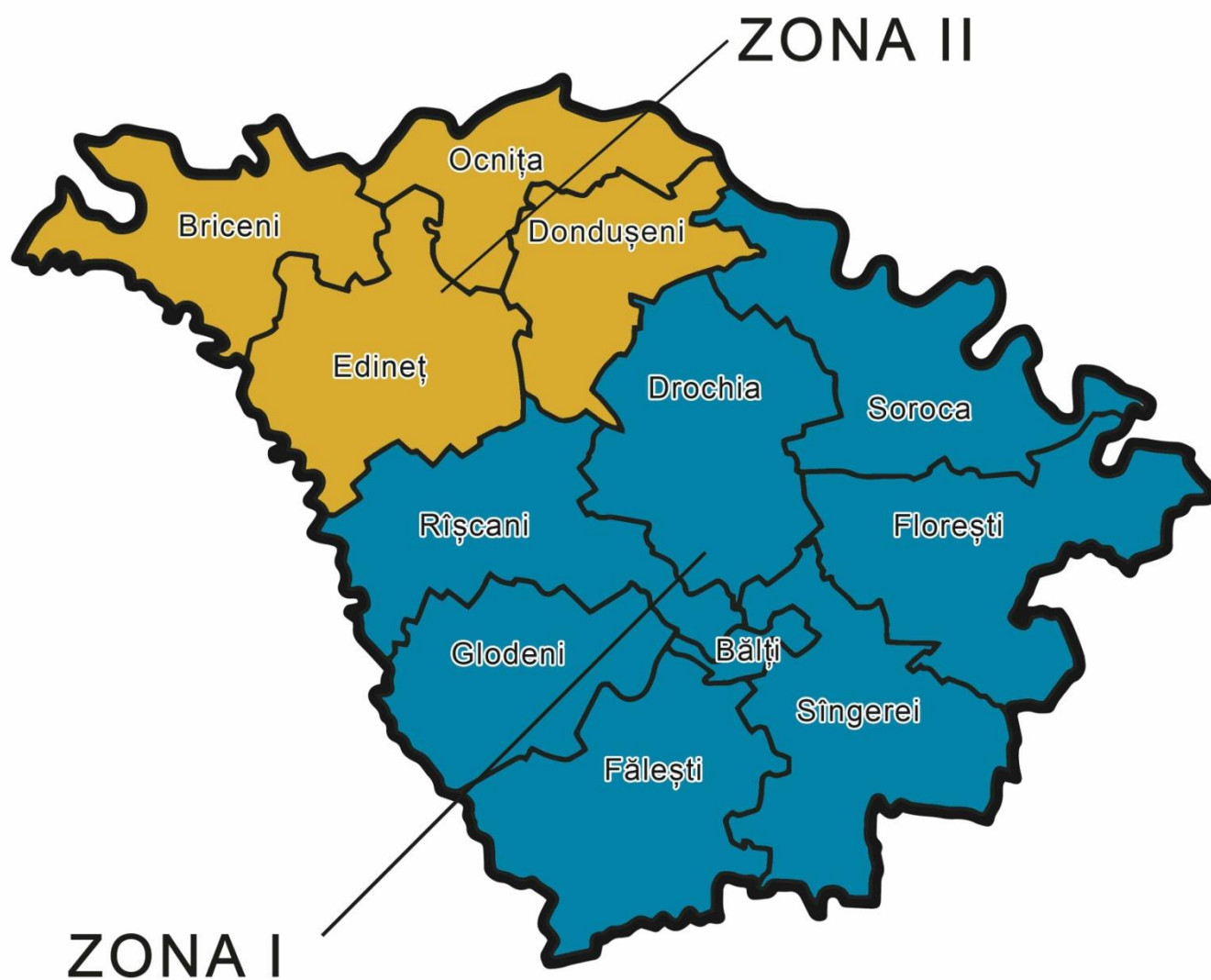
SITUAȚIA EXISTENTĂ ȘI PROGNOZA

Harta 10: Schema rețelelor de gaze

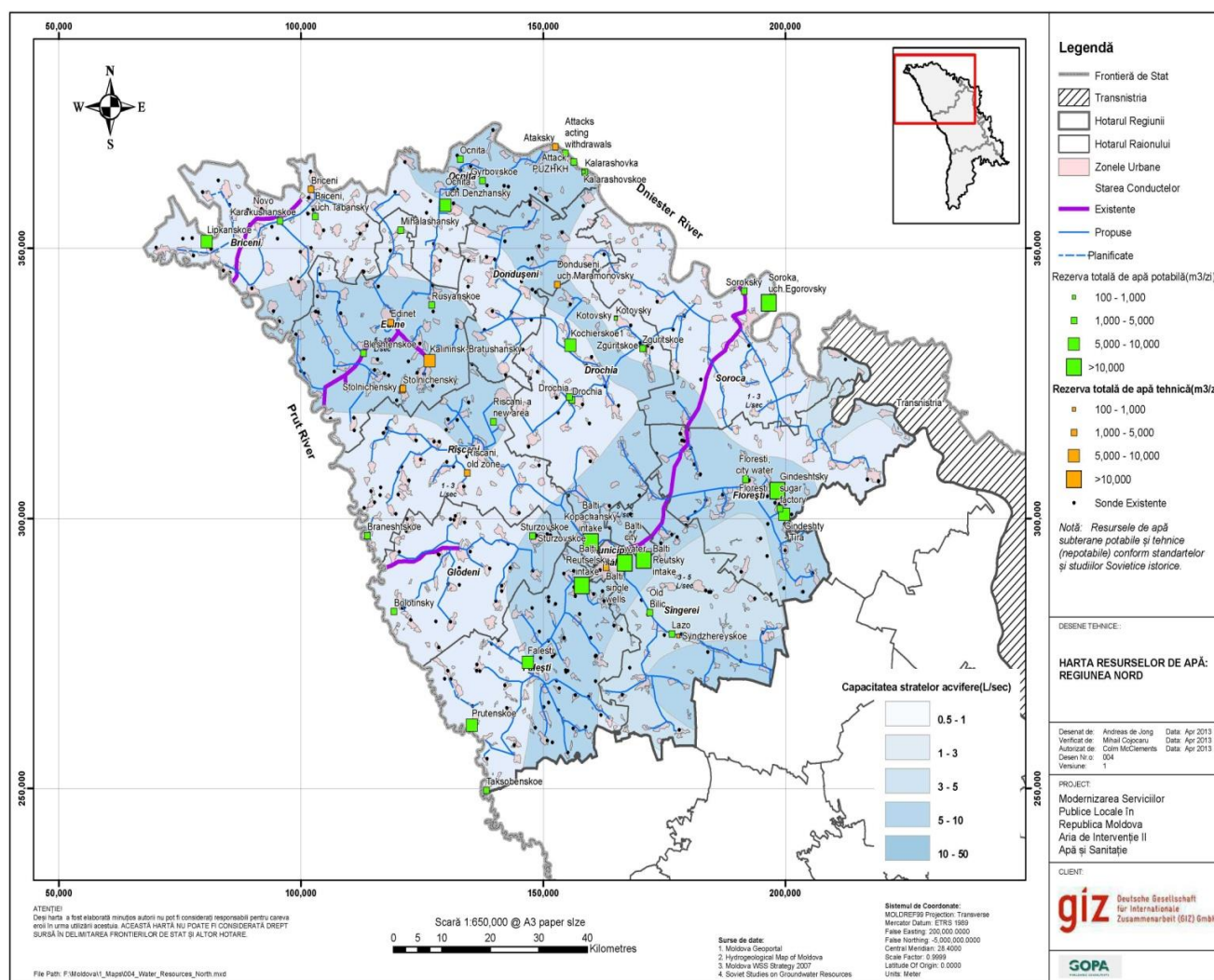

Zonele de MDS în RDN

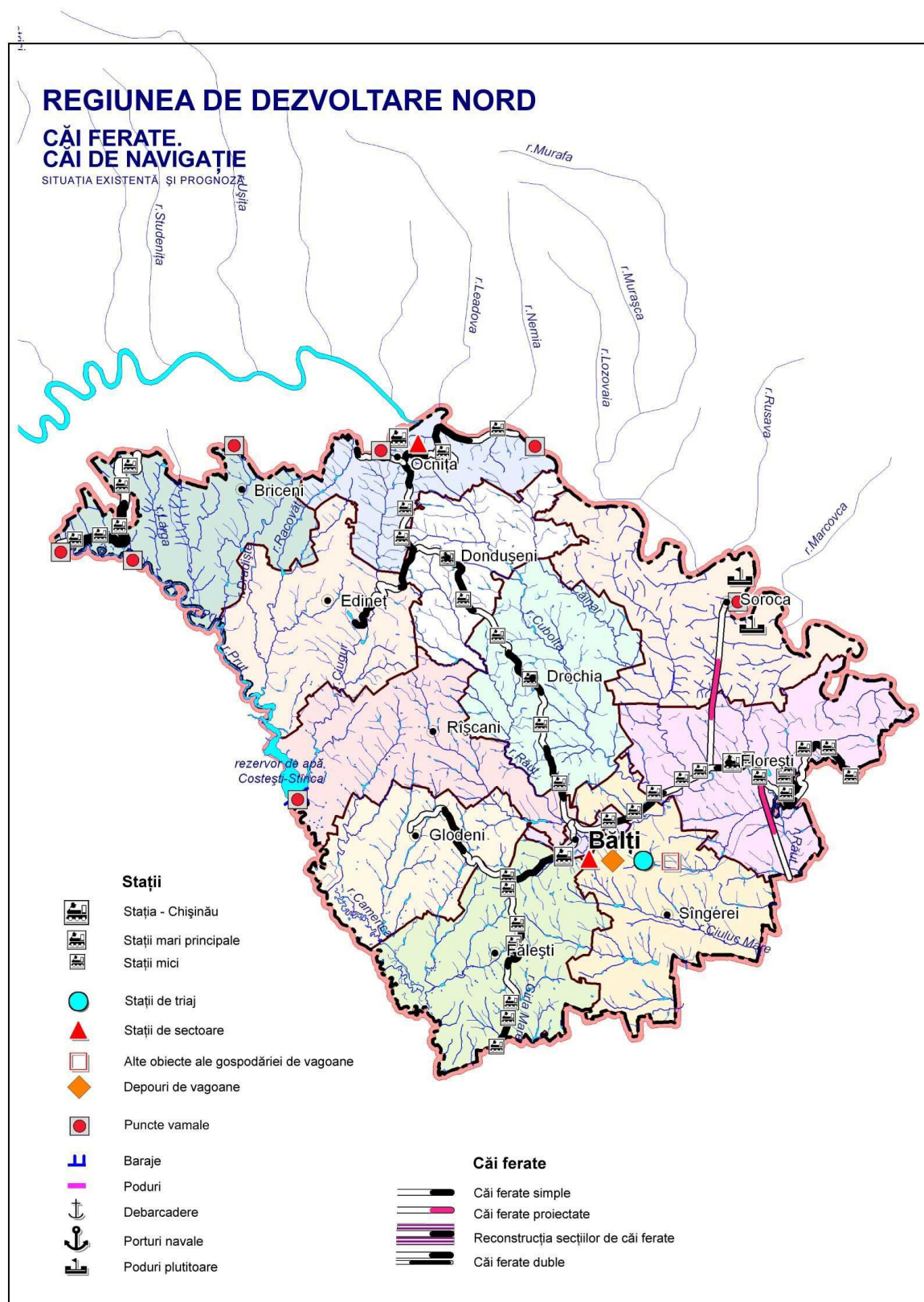

Elaborat : Secția Planificare Strategică și Programare
Agenția de Dezvoltare Regională Nord

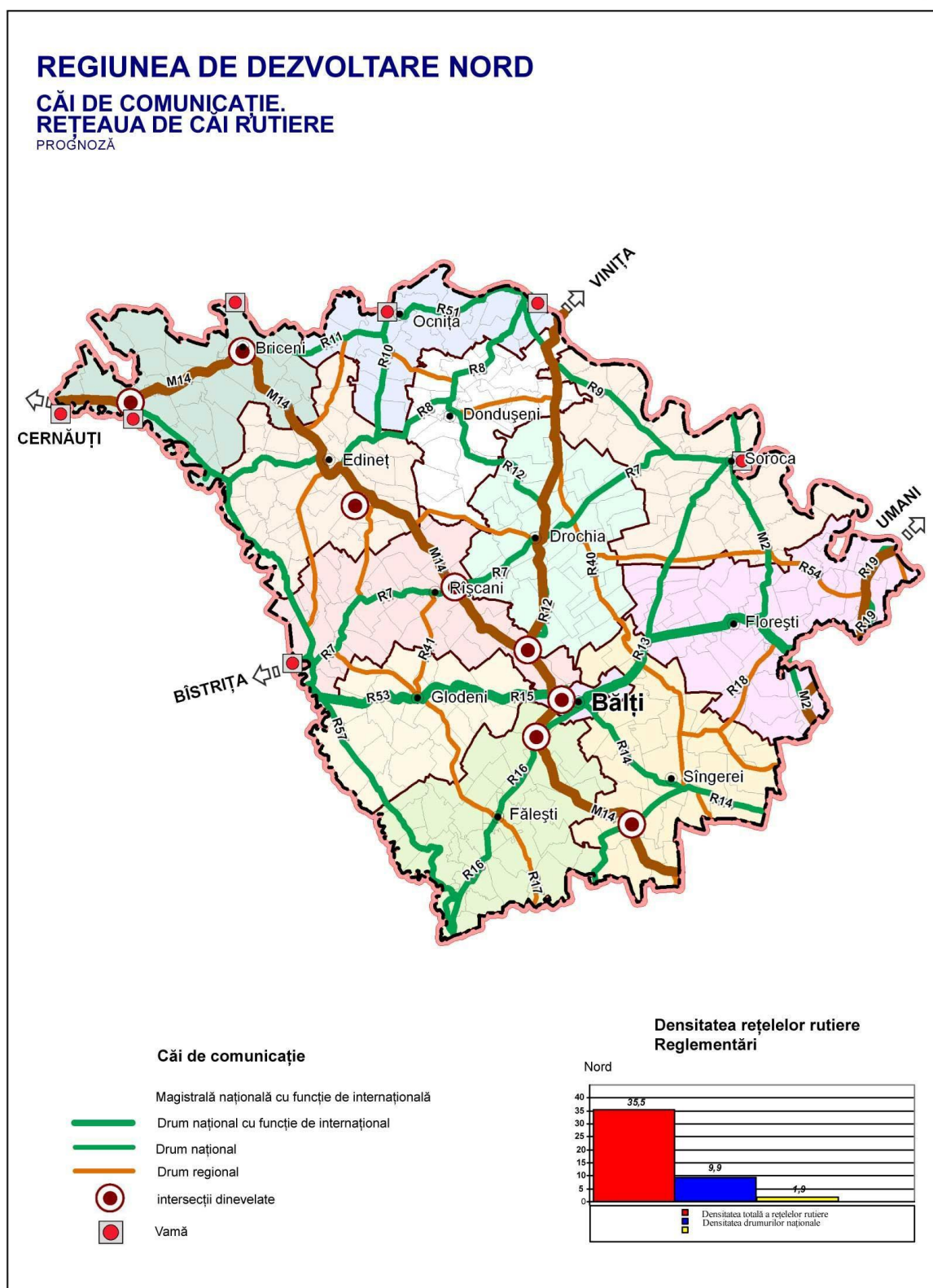
Harta 12: Rețelele de alimentară cu apă. Evacuarea Apelor

Harta 13: Căi ferate. Căi de navigare

Harta 14: Rețeaua de căi de comunicații rutiere

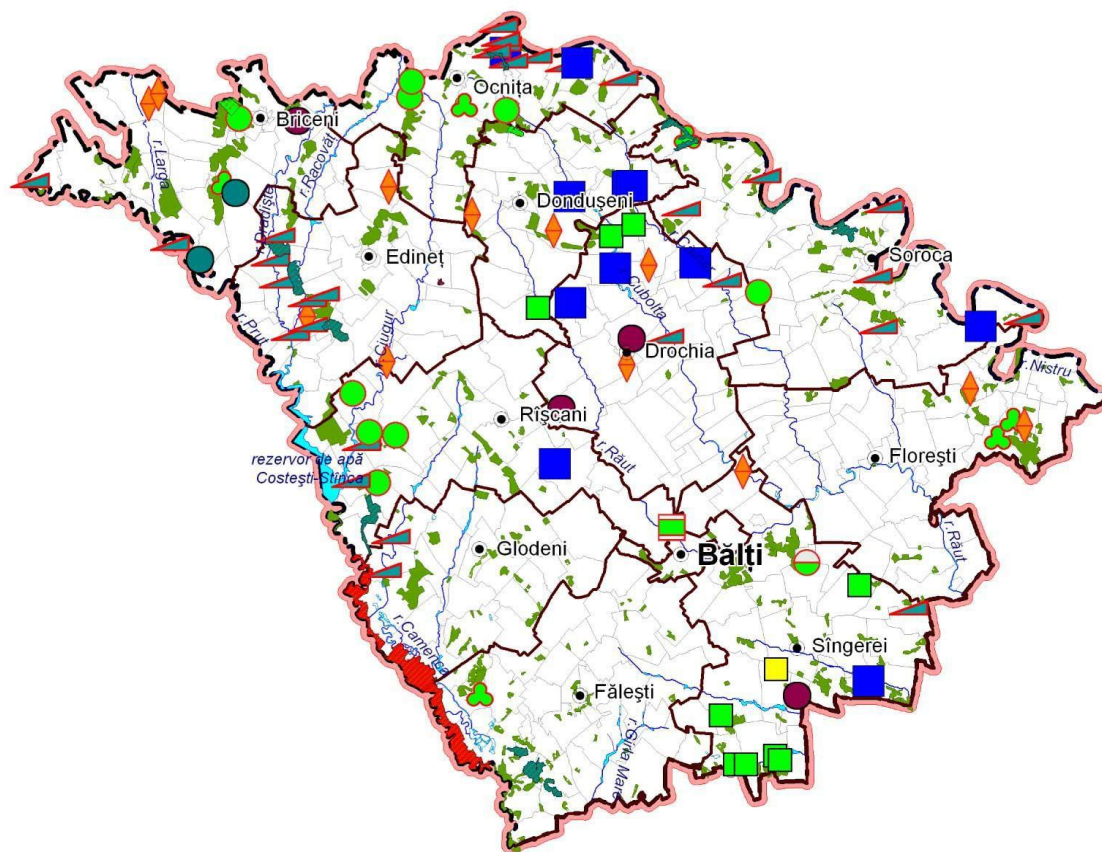

Harta 15: Ariile naturale protejate de stat

REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD

ARIILE NATURALE PROTEJATE DE STAT

SITUAȚIA EXISTENTĂ ȘI PROGNOZĂ

Categorii de obiecte și complexe naturale

Grădini botanice

Grădini dendrologice

Grădini zoologice

Monumente ale naturii botanice

Monumente ale naturii geologice și paleontologice

Monumente ale naturii hidrologice

Monumente de arhitectură peisageră

Perdele forestiere de protecție

Rezervații de resurse

Rezervații naturale de plante medicinale

Rezervații naturale mixte

Rezervații naturale silvice

Rezervații peisagere

Rezervații științifice

Sectoare reprezentative cu vegetație de luncă

Sectoare reprezentative cu vegetație de stepă

Planul de acțiuni al SDR Nord 2016-2020							
Măsuri		Acțiuni	Surse de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
1		2	3	4	5	6	7
Obiectivul Specific 1: ACCES ASIGURAT LA SERVICII ȘI UTILITĂȚI PUBLICE CALITATIVE							
1.1	Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală	Implementarea proiectelor de infrastructură fizică și utilități publice	FNDR Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	APL ONG	Nr. de proiecte implementate;
		Implementarea Programelor Regionale Sectoriale în domeniul DRL, AAC, MDS din RDN	FNDR FR Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	MADRM MEI	3 PRS implementate
1.2	Optimizarea serviciilor publice în domeniul MDS și AAC	Sensibilizarea comunităților asupra cooperării intercomunitare în domeniul MDS și AAC	FEN FNDR Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord APL Întreprinderi municipale de AAC și MDS	MADRM	Nr. de activități de optimizare a serviciilor facilitate
		Acordarea suportului consultativ operatorilor regionali în dezvoltarea serviciilor de MDS și AAC					
1.3	Promovarea eficienței energetice	Implementarea Programului Regional Sectorial în domeniul EE a clădirilor publice	FNDR FEE Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	MADRM MEI AEE APL	1 PRS implementat Nr. proiecte implementate; Număr activități de promovare desfășurate
		Sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării surselor de energie regenerabile					
Obiectivul 2: CREȘTERE ECONOMICĂ SUSTENABILĂ ASIGURATĂ ÎN REGIUNI							
2.1	Consolidarea rețelei de centre urbane	Identificarea centrelor urbane cu potențial de creștere economică	FNDR	2016-2017	CRD Nord ADR Nord	APL	1 analiză ex-ante elaborată
		Facilitarea dezvoltării centrelor urbane cu potențial de creștere economică prin ajustarea documentelor de politici sectoriale cu prevederile politicii publice privind centrele urbane de dezvoltare	Buget de stat FNDR	2018 -2020	CRD Nord APL ADR Nord	Cancelaria de stat MADRM/ /MEI/ Min. Fin.	Nr de centre urbane asistate;
2.2	Facilitarea dezvoltării mediului de afaceri	Planificarea Regională Sectorială (PRS) în domeniul dezvoltării economice	FNDR	2016-2017	CRD Nord ADR Nord	MADRM MEI	PRS în domeniul dezvoltării economiei

Planul de acțiuni al SDR Nord 2016-2020							
Măsuri		Acțiuni	Surse de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
1		2	3	4	5	6	7
			Donatori externi			ODIMM GIZ/APL	a RDN elaborat și aprobat.
		Implementarea proiectelor de dezvoltare regională pentru susținerea mediului de afaceri	FNDR APL Donatori externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord APL	MADRM MEI/ODIM M GIZ	Nr. de proiecte implementate
		Promovarea potențialului economic și investițional regional	FNDR Donatori externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	MADRM, APL	Brand regional creat Nr. evenimente de promovare a potențialului economic și investițional regional organizate anual. Nr. de publicații elaborate Nr. de ediții diseminate
2.3	Susținerea domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic	Analiza situației în domeniul cercetare, inovare și transfer tehnologic din RDN	FNDR APL Donatori externi	2016-2017	CRD Nord ADR Nord	MADRM, USB „Alec Russo”	1 studiu elaborat
		Facilitarea parteneriatelor între mediul academic, antreprenorial și APL pentru crearea infrastructurii de cercetare și inovare	FNDR APL Donatori externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord USB „Alec Russo”	MADRM, APL	Nr de evenimente organizate Nr. parteneriate create pentru transfer tehnologic; Nr. centre de cercetare și inovare create Nr. de cercetări desfășurate; Valoarea investițiilor în cercetare.

Planul de acțiuni al SDR Nord 2016-2020							
Măsuri		Acțiuni	Surse de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
1		2	3	4	5	6	7
2.4	Dezvoltarea potențialului și infrastructurii turistice	Planificarea Regională Sectorială (PRS) în domeniul dezvoltării turismului	FNDR Donatori externi	2016-2017	CRD Nord ADR Nord	MADRM, Agenția Națională a Turismului APL	PRS în domeniul dezvoltării turismului a RDN elaborat și aprobat
		Implementarea proiectelor regionale pentru dezvoltarea turismului în RDN	FNDR Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	Agenția Națională a Turismului APL Agenții de turism ONG	Nr. de proiecte implementate Nr. de locuri turistice; reabilitate /amenajate Nr. obiectelor reabilitate; Nr. de trasee turistice create.
		Promovarea potențialului turistic regional	FNDR, Donatori externi APL	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	MADRM, Agenția Turismului, APL Agenții de turism ONG	Nr. materiale promoționale elaborate, diseminate Nr. evenimente regionale organizate
2.5	Dezvoltarea performanțelor și capacităților competitive a forței de muncă din RDN	Analiza situației în domeniul capitalului uman din RDN	Donatori externi	2016-2017	CRD Nord ADR Nord	MADRM, USB „Alecu Russo” AOF M	1 Studiu elaborat
		Consolidarea capacităților competitive ale capitalului uman regional	Donatori externi	2017-2020	CRD Nord ADR Nord ONG din RDN	MADRM, USB „Alecu Russo” AOFM	Nr de proiecte implementate Nr de persoane recalificate
Obiectivul 3: GUVERNANȚĂ ÎMBUNĂTĂȚITĂ ÎN DOMENIUL DEZVOLTĂRII REGIONALE							
3.1	Crearea și dezvoltarea instrumentelor de suport pentru procesul de dezvoltare regională	Participarea la perfectarea cadrului legislativ-normativ al politicii de dezvoltare regională	FNDR	2017-2018	CRD Nord ADR Nord	MADRM, Cancelaria de Stat,	Nr. propuneri de îmbunătățire a cadrului legislativ-normativ înaintate.

Planul de acțiuni al SDR Nord 2016-2020							
Măsuri		Acțiuni	Surse de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
1		2	3	4	5	6	7
						Parteneri externi	
		Participarea la crearea instrumentului de monitorizare a proiectelor și indicatorilor regionali	FNDR Donatori externi	2017-2018	ADR Nord	MADRM	Sistem de colectare a datelor creat Baza de date regională creată/actualizată; Sistem GIS creat; Nr. hărți tematice elaborate
		Desfășurarea Apelului propunerii de proiecte (APP)	FNDR, Donatori externi	2016	CRD Nord ADR Nord APL	MADRM ONG din RDN	Nr. sesiuni de informare pentru beneficiari; Nr. cereri de finanțare recepționate și analizate; 1 Plan investițional regional elaborat. 1 POR Nord elaborat/aprobat
3.2	Dezvoltarea capacităților APL în planificare, managementul proiectelor și atragerea investițiilor	Instruirea și informarea membrilor CRD Nord	FNDR, Donatori externi	2016-2018 (anual)	CRD Nord ADR Nord	MADRM GIZ	Nr de instruiți desfășurate
		Formarea continuă a specialiștilor ADR Nord	FNDR, Donatori externi	2016-2020 (anual)	ADR Nord	MADRM GIZ Parteneri de dezvoltare	Nr. participanți la instruire; Nr. seminare organizate;
		Acordarea suportului APL în revizuirea, actualizarea, elaborarea documentelor de planificare strategică	FNDR Donatori externi	2016-2018	CRD Nord ADR Nord APL	MADRM, GIZ	Nr. documente actualizate/ elaborate

Planul de acțiuni al SDR Nord 2016-2020							
Măsuri		Acțiuni	Surse de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Parteneri	Indicatori de progres
1		2	3	4	5	6	7
		Suport actorilor regionali în elaborarea proiectelor și atragerea surselor financiare pentru proiectele regionale din fondurile internaționale	FNDR, Donatori externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord APL	MADRM, GIZ	1 Calendar de apeluri elaborat; Nr. concepte de proiecte consultate la elaborare; Nr. concepte de proiecte prezentate comunității donatorilor; Volumul fondurilor străine pentru implementarea proiectelor regionale și locale
		Transfer de bune practici pentru actorii regionali (CRD, ADR, APL, ONG, antreprenori etc.)	FNDR, Donatori externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord	MADRM Parteneri de dezvoltare	Nr. de vizite desfășurate. Nr. participanți;
	3.3 Facilitarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali	Consolidarea relațiilor de colaborare cu partenerii de dezvoltare regionali, naționali și internaționali Facilitarea creării noilor parteneriate regionale, intra-regionale și internaționale	FNDR, Parteneri externi	2016-2020	CRD Nord ADR Nord APL	MADRM Cancelaria de Stat	Nr. acorduri încheiate; Nr. vizite în RDN a partenerilor internaționali Nr de evenimente comune organizate